

Uniwersytet Gdański
Instytut Psychologii

Grzegorz Frelichowski
Marcin Lechna

Próba diagnozowania typów umysłu Junga-Nosala
metodami Astrologii Humanistycznej. Teoria i praktyka.

praca pisana pod kierunkiem
Prof. dr hab. Aliny Kolańczyk

Gdańsk 2001

Spis treści

Wstęp	4
I. Psychologia	5
1. Jung dawniej, Nosal dziś	5
A) Jung	6
B) Nosal.....	14
II. Astrologia	23
1. Podstawowe założenia astrologii	24
2. Wybrane elementy systemu wiedzy astrologicznej	26
III. Synteza	48
IV. Badania własne	61
1. Problem badawczy	61
2. Zmienne i ich operacjonalizacja	62
3. Hipotezy badawcze	63
4. Metody badawcze	64
5. Osoby badane.....	80
6. Opis procedury badawczej	81
7. Wyniki badania	82
8. Dyskusja wyników	89
9. Ewentualne zastosowania praktyczne	92
10. Perspektywy przyszłych badań	93

Podsumowanie	94
Załącznik	96
Bibliografia	99
Podziękowania	101

„[...] nowych punktów widzenia nie odkrywa się na terytorium już znanym, lecz w niezwykłych miejscach być może nawet unikanych ze względu na ich złą opinię.”

Carl Gustaw Jung „Rebis, czyli kamień filozofów”

Wstęp

Praca ta powstała w oparciu o przekonanie, że wśród ogromu starożytnego systemu wiedzy jakim jest Astrologia znaleźć można takie jego elementy, które znajdą swe zastosowanie na płaszczyźnie współczesnej psychologii. Za rzecz szczególnie ważną uznano zaś aby owo zastosowanie przybrało postać empiryczną, która to mogłaby być wykorzystana w dziedzinie diagnostyki psychologicznej. Dlatego też w pierwszej kolejności dokonana została selekcja takich elementów wiedzy astrologicznej i psychologicznej, które wskazywałyby na podobieństwo w sposobie myślenia o człowieku. W efekcie tego procesu w centrum zainteresowania znalazły się : koncepcja Typów Psychologicznych C. G. Junga oraz koncepcja człowieka według założeń Astrologii Humanistycznej. Następnie dokonano próby syntetycznego ujęcia obu powyższych systemów. Kolejnym krokiem było sprowadzenie założeń teoretycznych zawartych w obu koncepcjach do postaci umożliwiającej porównanie empirycznych wskaźników odnoszących się do tych samych charakterystyk psychologicznych. W tym celu posłużono się z jednej strony pierwszą (i jedyną do tej pory) polską operacjonalizacją koncepcji Junga, autorstwa profesora Cz. Nosala, z drugiej zaś opracowano algorytm według którego dane jakimi posługuje się Astrologia Humanistyczna „przekodować” można na wartości z zakresu skali STU Nosala. Zabiegi te stały się podstawą części badawczej niniejszej pracy, której zadaniem było sprawdzenie na ile w powyższych okolicznościach zbieżne są wyniki badania psychologicznego i astrologicznego.

I. Psychologia

Celem tej pracy jest próba syntezy dwóch wybranych fragmentów systemów wiedzy o człowieku : psychologicznego systemu typologii człowieka stworzonego przez C. G. Junga i zoperacjonalizowanego przez prof. Cz. Nosala oraz typologii człowieka opartej o astrologię humanistyczną.

O zainteresowaniu koncepcją Junga i o jej wyborze jako przedmiotu własnych dociekań zdecydował przede wszystkim jej holistyczny sposób rozumienia i podejścia do człowieka. Jest ona w mej opinii na tyle ogólna, by w wyczerpujący sposób ująć całą złożoność konstytucji psychologicznej człowieka, pozostając jednocześnie na tyle dynamiczną (elastyczną) by sprostać wymaganiom natury fenomenologicznej. Poza tym powstanie samego systemu jungowskiej typologii ma charakter podobny temu, w jaki prawdopodobnie powstawały tezy astrologii humanistycznej. Według słów autora bowiem, opracowany przez niego system to: „dedukcyjne przedstawienie empirycznie zdobytych wglądów” (Jung, 1997, str. 14).

1. Jung-dawniej, Nosal-dziś

Jako pierwszym zajmę się systemem jungowskim i odwzorowaniem tego systemu dla celów stworzenia metody diagnostycznej, którego dokonał wrocławski psycholog profesor Czesław Nosal.

A) Umysł w ujęciu Junga.

Podejście Junga do człowieka, jak z resztą cała jego dojrzała twórczość psychologiczna, nacechowane jest taoistycznym sposobem patrzenia na rzeczywistość. Światło i cień, świadomość i nieświadomość, to jedne z wielu przeciwstawnych ,a zarazem komplementarnych sił uwikłanych w proces tworzenia owej „pełni” psyche, najlepiej oddających charakter Tao.

Jungowski system opisujący typologię człowieka opiera się na dwóch podstawowych podziałach, tworzących tzw. typy postaw, obejmujące podział na ekstrawersję i introwersję oraz tzw. typy funkcjonalne, oparte na wyróżnionych

przez niego psychicznych funkcjach podstawowych. Typ psychologiczny zaś, jako nadrzędny do wymienionych powyżej, kształtuje się na drodze wzajemnych dynamicznych interakcji między nimi.

Ekstrawersja i związane z nią podejście do rzeczywistości¹ faworyzuje przedmiot², nadając mu nadrzędną rolę porządkowania otaczającej rzeczywistości, zasada introwersji zaś na plan pierwszy wysuwa podmiot.

Pierwsze z wymienionych podejść koncentruje swą uwagę w całości na zewnętrznym świecie przedmiotów (aktualne wydarzenia na zewnątrz są niespożytym wręcz zbiornikiem bodźców do przetwarzania), które niczym „magnes” przyciągają podmiot, podporządkowując go nadrzędnej zasadzie obiektywizmu. Używając ściśle terminologii Junga, następuje „zwrot libido (energii psychicznej) na zewnątrz”, co powoduje silne choć nie wyłączne uwarunkowania przez przedmiot czyli zewnętrzne kryteria oceny rzeczywistości (np. moralność to aktualnie panujące prawidła i powszechnie obowiązujące rozumienie moralności). Rodzi to tendencje i wysoką zdolność przystosowania się do danych warunków oraz dążność do nieustannej autoprezentacji i rozszerzania sfery swych wpływów na wszystko i wszystkich. Zagrożeniem zaś jest zatracenie się w przedmiocie i skrajne ignorowanie subiektywnych potrzeb podmiotu (przesadny raport – łączność z otoczeniem i imitacyjne wręcz wpasowanie się w warunki, chęć bycia interesującym i wywoływania wrażenia, co w efekcie przerodzić się może w bezwolną podatność na sugestie i także uleganie wpływom). W drugim przypadku następuje „zwrot libido do wewnątrz”, w czym wyraża się wręcz negatywny stosunek podmiotu do przedmiotu (podążanie uwagi od przedmiotu do podmiotu i do procesów psychologicznych jakie w nim zachodzą). Powoduje to próby podporządkowania „ja” i subiektywnemu procesowi psychologicznemu przedmiotu i obiektywnego procesu (większa wartość podmiotu i wewnętrznych kryteriów wartościowania niż przedmiotu, traktowanie go czasami jako obiektywnego znaku jakiejś subiektywnej treści, np. ucieleśnienia idei)

W świetle współczesnych badań owo ekstrawertyczne „wychodzenie” ku przedmiotowi oraz introwertyczne wycofywanie się ze świata wiąże się w dużym stopniu z właściwościami układu nerwowego ekstra- i introwertyka. Jak dowodzą

¹ Opis tych mechanizmów oparty jest w głównej mierze na parafrazach lub cytatach pochodzących z : (Jung, 1997).

² „przedmiot” rozumiany jest tu jako dowolny element odbieranej rzeczywistości postrzegany jako różny od podmiotu

ustalenia takich badaczy jak Strelau (Strelau i in., 1998) ekstrawersja wiąże się ze stałą wysoką siłą pobudzenia układu nerwowego, zaś introwersja z niską.

Co prawda ujęcie ekstra-introwersji według Eysencka czy Strelaua różni się od jungowskiego, to wydaje mi się, że różnice te wynikają głównie z faktu akcentowania przez tych badaczy różnych aspektów tego samego mechanizmu (w pierwszym przypadku większy nacisk kładzie się na przejawy behawioralne, w drugim zaś na poznawczy stosunek do rzeczywistości).

Gdy potraktujemy percepcję rzeczywistości jako wymianę (przepływ) „energii” z otoczeniem, to spotykamy się z następującą sytuacją. Aby owa „energia” mogła płynąć, musi istnieć różnica potencjałów. Ekstrawertyk dysponując wciąż „nadwyżką energetyczną” aktywnie poszukuje z jednej strony takich przedmiotów, które pozwolą mu pozbyć się owej nadwyżki, z drugiej zaś takich, które łatwo dają się obsadzać energią (na skutek interakcji z nimi stają się źródłami stymulacji), po to aby wzrósł ich potencjał i mogły być postrzegane (wartość stymulacyjna w sensie powodowania wzrostu siły pobudzenia przekroczyć musi stałą, wysoką wartość wyjściową). W tym właśnie wyraża się to, co Jung nazywa pozytywnym stosunkiem do przedmiotu. W przypadku introwertyka sytuacja jest wręcz odwrotna. Będąc w stanie ciągłego niedoboru energetycznego, znajduje się w sytuacji, w której świat jakby wciąż „napiera” na niego swym potencjałem, przed którym musi się bronić w celu zachowania integralności swej struktury. Dlatego też z jednej strony wycofuje się, zamyka na bezpośrednie oddziaływanie przedmiotów (abstrahująca postawa do przedmiotu -zainteresowanie przedmiotem występuje tylko na samym początku i szybko zostaje przeniesione w świat subiektywnych doznań przezeń wywołanych), z drugiej zaś zwiększa znaczenie podmiotu aby zwiększyć jego potencjał i móc komunikować się ze światem. Myślę, że to właśnie jest istotą tego, co Jung nazywa negatywnym stosunkiem do przedmiotu. Efektem tego jest lęk przed wpływem przedmiotów i innych ludzi (obcy ludzie, nowe przedmioty budzą lęk i nieufność, zaś dobrze znane są bardzo silnie połączone z „ja”, dlatego każda zmiana sprawia wrażenie zaburzenia, uczucie zagrożenia). Ideałem więc staje się samotna wyspa, na której porusza się tylko to, czemu pozwalamy się poruszać

Ekstrawertyk, ze względu na swe zainteresowanie światem przedmiotów, najsilniejszy nacisk kładzie na świadectwo dobrze ugruntowanej aktywności pięciu fizjologicznych zmysłów. Typ introwertyczny zaś przejawia tendencje do preferowania bardziej subtelnych i nieuchwytnych „zmysłów” wewnętrznego

poznania, jak chociażby intuicji. Aktywność pierwszego ze wspomnianych typów rodzi tendencję do konkretyzacji poznania (fragmentaryczne ujmowanie rzeczywistości oraz budowanie wiedzy i doświadczenia na zasadzie „kolekcjonowania” kolejnych elementów, które podlegają zewnętrznym kryteriom oceny), drugi zaś do globalnego, holistycznego ujmowania rzeczywistości (nowe postrzeżenia nie są po prostu kolekcjonowane lecz za każdym razem przebudowują całą koncepcję osobistej wiedzy jednostki).

Według Junga, mylne utożsamianie „ja” (centrum świadomości) z „jaźnią” (całość psychiki, obejmująca zarówno to co świadome jak i nieświadome) prowadzi może u introwertyka do chorobliwej subiektywizacji świadomości i zupełnego wyobcowania z przedmiotu (zagrożenie zatracenia się w świecie subiektywnych przeżyć i fantazji oraz zatracenie poczucia rzeczywistości).

Każdy człowiek wyposażony jest w oba opisane mechanizmy, a o typie stanowi względna przewaga utrwalonej postawy. Bardzo ważne jest także to, że jednostronność świadomie preferowanego typu wyrównywana jest przez mechanizm kompensacyjny, mający na celu utrzymanie równowagi psychicznej i energetycznej w systemie. Kompensacja ta ma charakter nieświadomy i w przypadku postawy ekstrawertycznej jest introwertyczna, lecz jest czymś pierwotnym, infantylno – archaicznym, nie wykształconym. W przypadku postawy introwertycznej zachodzi sytuacja odwrotna.

To jakie działania człowiek świadomie podejmuje i to co o sobie sądzi pochodzą od preferowanego typu, zaś to co mu się „przydarza” to wynik aktywności nieświadomej kompensacji.

Rodzi się więc pytanie, w jaki sposób te dwa zdawałoby się odmiennie ukierunkowane mechanizmy mogą się łączyć i być od siebie zależne? Odpowiedzi na to pytanie udziela zagłębienie się w istotę, podstawę formowania się tak zwanego „obiektywnego doświadczenia zmysłowego”, będącego esencją postawy ekstrawertycznej i subiektywnego doznania konstytuującego postawę introwertyczną. W przypadku doświadczenia zmysłowego mamy do czynienia z dokonującą się w OUN neurochemiczną interpretacją impulsów elektrycznych płynących z narządów zmysłów. A więc paradoksalnie wszystko, co w naszym pojęciu obiektywnie postrzegamy, jest w istocie mniej lub więcej udanym odbiciem rzeczywistości, o której nie wiemy nawet czy istnieje, gdyż jednym dla nas jej świadectwem jest wytworzony przez nas samych jej obraz. Jest oczywiście jeszcze

jeden sposób przekonania się o realności rzeczywistości, co zresztą jest w moim mniemaniu esencją i definicją pojęcia „obiektywny”. Jest nim mianowicie „intersubiektywne porównanie”. Widzimy więc, że sam fundament ekstrawersji jest paradoksalnie w swej istocie subiektywny! Podobnie też subiektywne doznanie faworyzując podmiot, chociaż usilnie stara się zdeprecjonować przedmiot, to w istocie jest od niego zależne, gdyż bez względu na to jak bardzo wyabstrahowane z przedmiotowej rzeczywistości jest dane doznanie, to jednak u swego źródła pochodzi ono od przedmiotu. To uzmysławia nam, że oba te mechanizmy nie tyle są przeciwstawne, co raczej komplementarne, a istnienie każdego z nich jest nie tylko równouprawnione, co wręcz konieczne do odbioru i asymilacji doświadczeń płynących zarówno z osobniczego jak i społecznego rozwoju jednostki.

Podstawowy podział na introwersję i ekstrawersję jest koniecznym lecz nie wystarczającym kryterium podziału na typy psychologiczne. Kolejnym zasadniczym elementem opisywanego tu systemu są wyróżnione przez Junga cztery podstawowe funkcje psychiczne człowieka (na podstawie których tworzą się, tzw. typy funkcjonalne). Są to: *myślenie, czucie, doznawanie i intuicja*. „Dlaczego Jung wybrał właśnie te cztery funkcje jako „funkcje podstawowe”, na to nie mógł <<podać a priori żadnej przyczyny>>, a tylko mógł stwierdzić, <<że koncepcja ta ukształtowała się w ciągu długoletniego doświadczenia>>. Rozróżniał te cztery funkcje, ponieważ nie pokrywają się wzajemnie, względnie nie dają się zredukować i ponieważ na podstawie jego doświadczenia wyczerpują wszelkie możliwości. Liczba cztery od niepamiętnych czasów uchodzi za wyraz całości, zupełności, totalności; można tu wspomnieć o czterech polach zwykłego układu współrzędnych, o czterech ramionach krzyża, o czterech stronach świata itd.” (Jacobi, 1993, str. 30)

Analizując istotę owych funkcji podstawowych, krótki ich opis³ rozpocznę od doznania i intuicji.

Doznanie i intuicja są elementami procesu odbioru, percepcji danych. Zasadniczą różnicą między dwoma sposobami percepcji jest ich rozróżnienie na świadomą (doznanie), bądź nieświadomą (intuicja) formę tworzenia się postrzeżeń. Oba te sposoby dotyczyć mogą zarówno przedmiotów zewnętrznych jak i wewnętrznych. Doznanie jest przede wszystkim doznaniem zmysłowym (doznania kinestetyczne, wazomotoryczne itp. są tu oczywiście uwzględnione). Ten rodzaj doznania

³ Opis ten oparty jest częściowo na parafrazach lub cytatach pochodzących z : (Jung, 1997)

(zmysłowe czy też kinestetyczne) należy odróżnić od tzw. „doznania abstrakcyjnego”. Konkretne doznanie nigdy nie występuje w czystej formie, lecz zawsze jest przemieszane z wyobrażeniami, uczuciami i myślami, natomiast „doznanie abstrakcyjne” akcentuje rzucającą się w oczy zmysłową cechę charakterystyczną i podnosi ją do rangi głównej treści świadomości, odseparowanej od wszystkich innych wspomnianych domieszek. Doznanie takie charakteryzuje przede wszystkim artystę.

Specyfika intuicji polega zaś na tym, że nie jest ona doznaniem zmysłowym, uczuciem ani wnioskiem intelektualnym, mimo że jej rezultat może występować również w tych formach. W wypadku intuicji jakaś treść przedstawia się w formie gotowej całości, mimo że zrazu nie jesteśmy w stanie wskazać, czy przekonać się, w jaki sposób treść ta zaistniała.

Intuicja przejawia się w formie subiektywnej i obiektywnej. Ta pierwsza stanowi postrzeżenie nieświadomych (w sensie świadomości pochodzenia) psychicznych stanów faktycznych (coś jawi się nagle wewnętrznemu oglądowi, a nie sposób dowieść, że pochodzić może od spostrzeżeń podprogowych); ta druga zaś stanowi spostrzeżenie stanów faktycznych, które polegają na podprogowych spostrzeżeniach przedmiotu i spowodowanych przez nie podprogowych uczuciach i myślach. Należy też rozróżnić między konkretnymi a abstrakcyjnymi formami intuicji, w zależności od tego jak wielki ma w tym udział doznanie. Konkretna intuicja komunikuje spostrzeżenia dotyczące faktyczności rzeczy, abstrakcyjna zaś postrzeżenia związków idealnych. Z jungowskich opisów intuicji (w szczególności zaś odnosi się to do jej subiektywnej i abstrakcyjnej postaci) wynika, że jest ona pewnego rodzaju narzędziem, za pomocą którego jednostka otrzymuje dostęp do nieświadomości zbiorowej, czerpiąc z doświadczenia zgromadzonego przez cały okres bytowania ludzkości na naszej planecie.

Zarówno doznanie jak i intuicja stanowią podstawę formowania się i rozwoju pozostałej pary funkcji podstawowych – myślenia i czucia. O ile te pierwsze związane są z procesem odbioru, percepcji, tak te ostatnie stanowią o procesie przyswajania spostrzeganych bodźców na drodze ich oceny (osądu), czyli wartościowania.

Myślenie sprowadza dane wyobrażeniowe do związku pojęciowego (połączenie wyobrażeń za pomocą jakiegoś pojęcia) – w ten sposób człowiek przyswaja odbierane bodźce. Myślenie podzielić można na dwa rodzaje- czynne i bierne.

Myślenie czynne ma charakter intencjonalny, myślenie bierne charakteryzuje się swego rodzaju inercją. W pierwszym przypadku treści wyobrazeniowe poddane są pożądanemu aktowi osądu, w drugi zaś ich bezwład charakteryzuje się tym, że związki pojęciowe porządkują się niejako same, bezwolnie. Myślenie czynne nabiera więc charakteru ukierunkowanego, bierne zaś ma raczej charakter intuicyjny. Zdolność do myślenia ukierunkowanego nazywa Jung intelektem; zdolność do biernego myślenia nazywa zaś intuicją intelektualną. Proces myślenia ukierunkowanego charakteryzują prawa logiki. Jeśli chodzi zaś o myślenie intuicyjne, to dopiero jego wynik może zostać poddany logicznemu osądowi i włączony w tok myślenia ukierunkowanego. Myślenie, podobnie zresztą jak wszystkie funkcje podstawowe można podzielić też na konkretne i abstrakcyjne. Myślenie konkretne jest oczywiście mniej zróżnicowane, bardziej zależne od przedmiotowego kontekstu, z którego się wywodzi i z którym pozostaje w ciągłej relacji.

Chcąc opisać ostatnią już z postulowanych przez Junga funkcji podstawowych – czucie – napotykamy na problem, z którym mamy zresztą do czynienia przy opisie wszystkich pozostałych. Chodzi mianowicie o problem przekładalności specyfiki którejś z funkcji podstawowych na język charakterystyczny dla innej. W tym konkretnym przypadku chodzi o przekładalność czucia na język myśli. Dlatego też „musimy zadowolić się jedynie wyznaczeniem granic pojęcia” (Jung, 1997, str. 480). W przypadku czucia, tak jak to jest z myśleniem, chodzi o proces przyswajania odebranych wcześniej bodźców na drodze wartościowania. „Dlatego czucie jest czymś w rodzaju osądu, ale o tyle tylko, o ile jest on różny od osądu intelektualnego, czyli o tyle o ile nie został on powzięty w celu ustanowienia związku pojęciowego, lecz o ile powstał przede wszystkim w celu subiektywnego zaakceptowania lub odrzucenia” (Ibidem, str. 478). Czucie jest więc procesem przede wszystkim subiektywnym o charakterze raczej zero – jedynkowym. Podobnie jak inne funkcje podstawowe podzielić je można na czynne i bierne, a także na konkretne i abstrakcyjne; „im bardziej konkretne jest czucie tym bardziej subiektywna i osobista jest wartość, którą nadaje; im bardziej zaś jest abstrakcyjne, tym bardziej ogólny i obiektywny charakter ma ta wartość” (Ibidem, str. 479)

Zapoznawszy się z krótkim opisem elementów typologii Junga, powróćmy teraz kwestii typu. O formowaniu się typu świadczy utrwalona tendencja do posługiwania się preferowanymi funkcjami psychicznymi, o których rodzaju i charakterze (bierny,

czynny, konkretny, abstrakcyjny) stanowi mechanizm ekstra-introwersji. Mechanizm ten zaś, a w zasadzie względna przewaga jednego z stanowiących go elementów, powstaje na drodze wzajemnych interakcji predyspozycji wewnętrznych (przekazywanych na drodze dziedziczenia) i wpływów środowiskowych, którym podlega jednostka w procesie socjalizacji. Trzeba tu zauważyć, że Jung zdecydowany nacisk kładzie na wagę czynników dziedzicznych.

Wracając do pojęcia typów funkcjonalnych, należy wspomnieć o pojęciu funkcji głównej i pomocniczej. Funkcja główna (wyższa) to wypracowana przez jednostkę na bazie wspomnianego wcześniej procesu, główna zasada „poruszania się” w rzeczywistości. Jest to albo jedna z funkcji percepcyjnych albo wartościujących. Jako, że oba rodzaje funkcji są niezbędne w procesie orientacji, jednostka na użytek własny wykształca również tzw. funkcję pomocniczą, która wspiera zasadę główną. Nie może to być funkcja jej przeciwna, lecz pozostająca na jej usługach inna z autonomicznych funkcji podstawowych (np. myślenie spekulatywne „przepojone” intuicją).

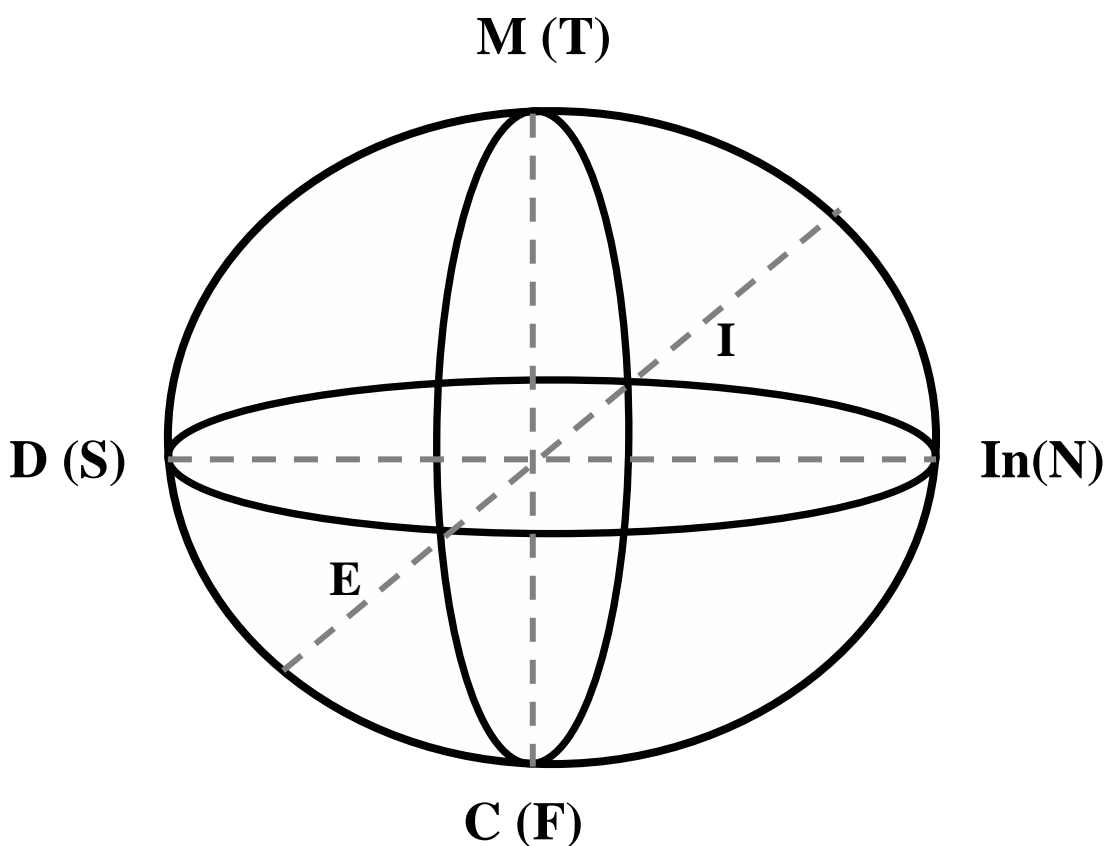
Dopełniając obraz, należałoby również wspomnieć o wzmiankowanej już wcześniej tendencji do kompensacji jednostronności danego typu. Kompensacja ta polega na formowaniu się typu przeciwnego do świadomie preferowanego, którego nieświadomy charakter pozostając archaiczno-animalnym najlepiej widoczny jest w fantazjach i marzeniach sennych.

Jung wprowadził także podział wśród wyróżnionych przez siebie typów na typy racjonalne i irracjonalne. Do pierwszej grupy zaliczył typ myślowy i uczuciowy, jako że są to typy oceniające i jako takie stosują kryteria racjonalne. Drugą grupę tworzą typy doznaniowy i intuicyjny jako, że funkcje, które pełnią są niejako dane, a więc niezależne od jakichkolwiek kryteriów rozumowych.

Uwzględniając wszystkie główne zależności otrzymujemy szesnaście typów podstawowych. Pobieżna chociażby prezentacja każdego z nich wykraczała by niestety poza ramy niniejszego opracowania.

Mając powyższe na uwadze przejdźmy teraz do oceny systemu Junga jako systemu kategoryzacji wystarczająco całościowo ujmującego człowieka, z drugiej zaś wystarczająco dynamicznego aby uwzględnić różnice indywidualne. W celu właściwego unaocznienia postulowanej oceny posłużę się poniższym schematem :

Rycina 1. Symboliczne przedstawienie relacji między wymiarami tworzącymi psychiczną całość typu psychologicznego

Przedstawione na schemacie relacje pomiędzy poszczególnymi funkcjami podstawowymi wywodzą się z postulowanej przez Junga opozycyjności par funkcji (M – C; D – In), a także ich wzajemnego powinowactwa (M - D, M - In; C – D, C - In). Nieprzypadkowe jest również usytuowanie osi E –I, sugerujące względną niezależność w stosunku do funkcji podstawowych, pozostające jednak nierozdzielalną częścią systemu opisującego człowieka jako całość. Traktowanie tego układu jako całości spełnia więc w mej ocenie kryterium holistyczności spojrzenia na istotę ludzką. Analiza zaś wzajemnych relacji między poszczególnymi elementami systemu w odniesieniu do dowolnego punktu wewnątrz tego układu, który to punkt wyznacza konkretnego człowieka, zapewnia niezbędną dynamikę opisu fenomenologicznego charakteru osobowości danego indywiduum.

B) Jungowskie typy psychologiczne w ujęciu Nosal

Ideą konstrukcji narzędzia diagnostycznego w oparciu o system Junga jest jak to określa autor nawiązanie do „holistycznej tradycji diagnostycznej” (Nosal, 1992, str. 7), której istotą jest „poszukiwanie szerszego odniesienia dla analitycznych informacji i ocen dotyczących różnych cech umysłu i osobowości badanej jednostki. W tych ramach poszukuje się metod ułatwiających diagnozę strukturalną, tj. metod umożliwiających lepszy wgląd w całościową strukturę (syndrom) umysłowości człowieka” (Ibidem). Takie spojrzenie jest odpowiedzią na ogólną tendencję panującą obecnie w badaniach psychologicznych, jako reprezentujących badania naukowe w ogóle. Chodzi o sytuację mnożenia niepowiązanych z sobą elementów systemu wiedzy, co w przypadku psychologii zauważyć można chociażby na przykładzie oderwanych od siebie wskaźników inteligencji, sprawności uwagi, trwałości pamięci itp. To prowadzi do wyrażonej przez autora wątpliwości „czy przez takie zbyt analityczne podejście do diagnozy umysłu nie tracimy jakiejś ważnej informacji strukturalnej (całościowej)” (Ibidem, str. 8).

Bardzo ciekawym zabiegiem w trakcie konstruowania narzędzia badawczego było przetłumaczenie klasycznej terminologii Junga na język współczesnej psychologii poznawczej.

Skłonności do posługiwania się określonymi funkcjami podstawowymi, jako przejawami procesu odbioru i wartościowania informacji, Nosal nazywa „preferencjami poznawczymi”. Dominująca preferencja, czy też ich układ, tworzy tzw. indywidualną epistemologię „wyrażającą się osobistą koncepcją wiedzy, stylu kategoryzowania i standardów ukierunkowujących inne czynności intelektualne” (Nosal, 1992, str. 10). Termin preferencja, co podkreśla Nosal, ma kilka znaczeń. „W najogólniejszym sensie wskazuje on na układ kryteriów (wag, inklinacji) kształtujących proces konwergencji pobudzeń, w rezultacie czego powstaje kierunek i cel zachowania (...). W drugim, węższym sensie, <<preferencje>> oznaczają dyspozycje do określonych kierunków zachowania, uwarunkowanych różnicami w strukturze doświadczenia i właściwościami systemu regulacji.” (Ibidem, str. 45) W szczególności zaś podkreśla on, że główna regulacyjna rola preferencji opiera się na tym, że jest to wielkość złożona (zmienna zespolona) typu wektora, o kilku składowych. Ten właśnie charakter preferencji ma stanowić bazę, na podstawie której „można oczekiwać związku preferencji z wieloma kategoriami zmiennych

psychologicznych, lokalizowanych zarówno w sferze regulacji poznawczej, jak i bardziej statycznie ujmowanej strukturze osobowości” (Ibidem).

Bardzo ciekawe i otwierające nowe możliwości badawcze jest także poznawcze ujęcie funkcji podstawowych, zwłaszcza doznań (nazywanych przez Nosala percepcją) i intuicji. Otóż zasadniczą różnicą pomiędzy tymi sposobami odbioru informacji, wg ujęcia poznawczego, są spontanicznie stosowane strategie poznawcze. „Analityczna percepcja ze swej natury oparta jest na przetwarzaniu sekwencyjnym, zorientowanym fragmentarycznie i krótkoterminowo (<<tu i teraz>>). Jest to zarazem percepcja opierająca się na takich standardach poznawczych, jak obserwacyjna oczywistość (wyrazistość, dostępność), możliwość bezpośredniego odbierania wrażeń, szczegółowego odbierania i operowania konkretnymi obrazami. (...) struktury poznawcze (reprezentacje) budowane są ostrożnie, krok po kroku, przez kumulowanie cząstkowych rezultatów.” (Ibidem, str. 17-18) Głównym mechanizmem budowy struktur przy tym rodzaju percepcji jest indukcja (liczne korekty, operacje kontrolne i częste sprzężenia zwrotne).

W przypadku globalnego postrzegania, jakim jest intuicja, czynności z nią związane są: „(...) reprezentowane przez nagle, skokowo pojawiające się zmiany, uwarunkowane globalną strukturą <<gotową>> na samym początku czynność. (...) dominuje przetwarzanie całościowe (holistyczne) prowadzone trybem dedukcyjnym z pewnikami i sądami oczywistymi dla podmiotu.” (Ibidem, str. 18)

Wspomniane przez Nosala różnice w analitycznym vs całościowym przetwarzaniu informacji popiera on pracami takich badaczy jak: Bruner, Hunt, Shepard czy Paivo. Kolejną bardzo interesującą kwestią poruszaną przez Nosala jest analogia dualnego charakteru procesów odbioru informacji do zjawiska specjalizacji półkul mózgowych i wykrytej w tym zakresie asymetrii funkcjonalnej. Mając na uwadze prowadzoną na łamach fachowej literatury dyskusję na ten temat (o czym wspomina też Nosal) należy zauważyć, że ogólny wniosek z tych badań (choć przez wielu kwestionowany) dostarcza ciekawych informacji w interesującej nas kwestii. Ogólnie rzecz biorąc chodzi o specjalizację półkul mózgowych w określonych funkcjach poznawczych. Lewa półkula odpowiedzialna jest za funkcje analityczne i przetwarzanie linearne (sekwencyjne), prawa zaś za funkcje syntetyczne i operowanie globalnymi wzorcami (gestaltami). Autor przytacza badania, które potwierdzają ten podział w odniesieniu do „percepcjonistów” i „intuicjonistów”. U tych pierwszych bardziej aktywne (intensywne) jest przetwarzanie skoncentrowane

w lewej półkuli, w ośrodkach związanych z programowaniem analitycznego aspektu języka (mowy). U „intuicjonistów” bardziej aktywne były obszary prawej półkuli, które są prawdopodobnie związane z przetwarzaniem reprezentacji przestrzennych. Bardziej szczegółowa analiza tych odmiennych stylów przetwarzania informacji wskazuje, iż „pierwszy z nich jest szybszy, ulega słabszym interferencjom i lepiej adaptuje się do analitycznej natury zadania. Odbiór intuicyjny jest natomiast wolniejszy, oparty na rozproszonej uwadze i bardziej podatny na interferencje zachodzące pod wpływem różnych kodów informacyjnych, źródeł informacji, dróg skojarzeniowych itp. (...) Z preferowaniem intuicji wiąże się węższy zakres pamięci krótkotrwałej i rozproszona uwaga, związana bardziej z motywacją <<urozmaicającą>> poznawanie (...) motywacją parateliczną.” (Ibidem, str. 22)

W świetle rozważanych zagadnień ciekawe wydaje się zaproponowane przez Nosala poznawcze ujęcie natury intuicji. Kluczowym pojęciem jest tu kwestia „wartościowości” (termin, którego znaczenie zaczerpnięte jest z chemii) jaką posiadają poszczególne elementy procesu przetwarzania informacji (w szczególności zaś kodowanie informacji i kontrola poznawcza). Wartościowość ta, to zdolność do wchodzenia elementów tego procesu we wzajemne interakcje, a duże jej natężenie charakterystyczne dla przetwarzania globalnego (intuicji) czyni z niej proces o organizacji wielokierunkowej, nie poddany ostrym ograniczeniom. Efektem tego procesu ma być globalność aktu poznawczego, nagłość jego pojawiania się itp. Podsumowując autor stwierdza, że „charakterystyczna dla intuicji globalność aktu poznawczego może być uwarunkowana przez dominację kodowania analogowego (np. konkretno – wyobrazeniowego) oraz przez większy udział emocji w czynnościach umysłowych i rozproszony charakter związków zachodzących pomiędzy wszystkimi komponentami systemu poznawczego” (Ibidem, str. 23-24). Interesujący jest również alternatywny sposób interpretacji nagłości pojawiania się wglądu intuicyjnego, zaproponowany przez autora. Chodzi tu o rozpatrywane w ramach przetwarzania paralelno – rozproszonego tzw. przetwarzania „pionowego”. Nagłość rezultatów takiego przetwarzania ma być skutkiem przekroczenia progu dla sumy pobudzeń obejmujących kilka jednostek poznawczych (np. przejście poznania na wyższy poziom abstrakcji). W takim przypadku, przeświadczenie twórcy (korzystającego z intuicyjnego natchnienia) jakoby proces ów zachodził poza jego świadomą kontrolą poznawczą, tłumaczone jest rozproszeniem owej kontroli po całym systemie poznawczym.

Stworzone przez siebie narzędzie diagnostyczne Nosal skonfrontował z różnymi wymiarami osobowości, temperamentu i czynnościami poznawczymi. Do tego celu autor użył następujących narzędzi oraz wyników badań :

- a) zmodyfikowany test Gardnera (oryginalność, płynność i giętkość myślenia)
- b) test twórczości Nęcki (kompletność kategoryzacji)
- c) Profil Psychoepistemologiczny (PEP) J. Royce'a (metaforyzm)
- d) inwentarz psychologiczny J. Szumielewicza (probabilizm, determinizm impulsywność, ryzykowność)
- e) test rozumowania Z. Piskorza
- f) kwestionariusz temporalnych charakterystyk zachowania E. Goryńskiej (sztywność, ruchliwość, regularność, tempo, szybkość utrż)
- g) test projekcyjny „Metafory czasu” Nosal (szybkie upływanie czasu)
- h) kwestionariusz EPI Eysencka (ekstrawersja, introwersja, neurotyzm, skala kłamstwa)
- i) wyniki badań dot. relacji między preferencjami a zakresem pamięci i tempem uczenia się przeprowadzonych przez L. Wronę (zakres pamięci bezpośredniej)
- j) wyniki badań dot. zależności pomiędzy typami umysłu a częstością stosowania reguł heurystycznych – Kowalec, Nosal (ostrożność poznawcza, sekwencyjność)

Wyniki tych badań umożliwiły lepszy wgląd w istotę charakterystyki typologii umysłu, która przedstawia się w następujący sposób (patrz ryc. 2).

fragmentarycznym jej ujmowaniu. Oznacza to, że w naturalny sposób uwagę ich pochłaniają aktualnie pojawiające się bodźce, które w miarowy, uporządkowany i sekwencyjny sposób są przez nich przetwarzane. Takiemu sposobowi percepcji sprzyja również silnie zaznaczona regularność zachowań i szeroki zakres pamięci krótkotrwałej (STM). W zachowaniu przejawia się to niskim tempem i sztywnością oraz tendencją do upartej realizacji raz wytyczonej linii postępowania. Ten sposób postrzegania rzeczywistości wsparty jest zasadą obiektywizacji jej oceny. Podstawą jest więc odniesienie do świata zewnętrznego, którego wyrazem jest rozumowanie. Rozumowanie pojmowane jest tu (w odróżnieniu od typu GO) nie jako odnoszące się do apersonalnej logiki, lecz jako pozostające w bezpośrednim związku z konkretnym elementem rzeczywistości, którego dotyczy. Typ ten cechuje więc ostrożność percepcyjna, wyrażająca się w potrzebie dobrze ugruntowanej pewności, że postrzegane zjawisko czy też problem jest realny, rzeczywisty. Gdy pewność taką uzyska, gotów jest porządkować całą rzeczywistość w oparciu o tak fundamentalnie ugruntowane kategorie, w czym objawia się jego konserwatyzm. Wszystko, co wymyka się takim kategoriom jest albo nie zauważane, albo uważane za wytwór niezrozumiałych czy zgoła chorych fantazji, czego efektem jest niska zdolność do metaforycznego ujmowania rzeczywistości. Silnie zaznaczony u tego typu konformizm względem zastanych realiów rzeczywistości wyraża się ponadto w konserwatyzmie poznawczym, który charakteryzuje się albo brakiem zainteresowania formułowaniem samodzielnych problemów poznawczych, albo podejmowaniem konwencjonalnych, dobrze ustalonych ścieżek postępowania w tym zakresie. Gdy już taką aktywność podejmie, to są to problemy związane zazwyczaj z aktualnymi potrzebami, w których zasadniczą rolę odgrywają walory użytkowe i ekonomiczne. Rozwiązaniami jest najczęściej niewielka ilość podobnych do siebie pomysłów, które kolejno są potwierdzane i co do wartości których (z uwagi na fakt zewnętrznych kryteriów oceny) występuje brak pewności.

Typ Globalno – Obiektywny (GO, NT)

Niektóre z cech typu KO odnajdziemy również u przedstawicieli typu GO. Chodzi mianowicie o podporządkowanie oceny rzeczywistości zasadzie obiektywizacji, czyli odniesieniom pochodzącym z zewnętrznego względem podmiotu świata. W tym przypadku mamy jednak do czynienia z myśleniem. Wydaje się, że u przedstawicieli tego typu funkcja ta jest najmocniej zróżnicowana i w odróżnieniu od

typu KO oderwana jest poniekąd od konkretnych przedmiotów. Nie wymyka się jednak obiektywności, lecz znajduje się na wyższym poziomie abstrakcji, będąc podporządkowaną prawom logiki i regułom nią rządzącym. Co jednak bardzo charakterystyczne, od przedstawicieli typu KO różni się ten typ zdecydowanie większą aktywnością, przejawiającą się między innymi dużą siłą pobudzenia CUN. Pod tym względem podobny jest raczej do przedstawicieli typu KS.

Aktywność ta w połączeniu z niskim poziomem neurotyzmu i szerokim zakresem pamięci krótkotrwałej objawia się dużą płynnością myślenia i stanowi solidną bazę dla intelektualnego „zacięcia” charakterystycznego dla przedstawicieli tego typu. Myślenie wsparte jest w tym przypadku intuicyjnym postrzeganiem rzeczywistości. Wyraża się to głównie w globalnym charakterze aktu postrzegania czyli w dostrzeganiu wzajemnych powiązań między elementami postrzeganej rzeczywistości i całościowym przetwarzaniu takich danych. Owo dążenie do struktury w postrzeganiu, na skutek podporządkowania pochodzącym z zewnątrz sztywnym prawom logiki, prowadzi do „superobiektywizacji” i kompulsywności myślenia, wyrażającym się wręcz w przymusie kategoryzacji (porządkowania) rzeczywistości. Tendencja ta rodzi ścisły determinizm w postrzeganiu rzeczywistości (każda przyczyna ma swój jasno określony i uzasadniony skutek) i związaną z nim sztywność zachowania oraz nisko wykształconą zdolność czy też niechęć do metaforycznego ujmowania świata.

Typ ten charakteryzuje co prawda dociekliwość i elastyczność poznawcza, to jednak obawa przed idealizacją pomysłów i ośmieszeniem się (zewnętrzne kryteria oceny) sprawia, że dystansuje się od własnych pomysłów i zostawia ich weryfikację innym. Gdy jednak decyduje się na samodzielne ich sprawdzanie to z jednej strony (obawa przed pomysłami idealnymi) stawia na wartość użytkową i możliwość realizacji rozwiązania oraz związane z tym metody obliczeniowe i eksperymentalne, z drugiej zaś (obawa przed ośmieszeniem) wybiera takie sposoby ich weryfikacji, które gwarantują mu powodzenie.

Typ Konkretno – Subiektywny (KS, SF)

Przedstawiciele tego typu to osoby zdecydowanie wyróżniające się na tle pozostałych typów swą „żywiowością”, która wyraża się wysoką siłą pobudzenia, dużym tempem zachowania i ruchliwością. Cechy te w połączeniu z nieregularnością zachowania wpływają na impulsywny charakter tego typu i skłonność do ryzyka.

Postrzeganie tych osób charakteryzuje fragmentaryczność, czego efektem jest konkretyzacja aktu percepcji, co wskazuje na podobieństwo do typu KO. Ponadto według Nosala rzeczą istotną u przedstawicieli tego typu jest pragmatyczna użyteczność oraz walory ekonomiczne postrzeganego zjawiska.

Ekstrawertyzm przedstawicieli tego typu i giętkość myślenia sprawia, że osoby takie predysponowane są do oryginalnej, twórczej ekspresji siebie. Ów twórczy charakter wyraża się także w niskiej kompulsywności myślenia, a co za tym idzie niższej ścisłości wyrażania się i braku kategoryczności w wyrażaniu swych sądów. To wszystko sprawia, że osoby takie wykazują skłonność do metaforycznego ujmowania świata i co za tym idzie traktowania związków między poszczególnymi zjawiskami bardziej na zasadzie prawdopodobieństwa (probabilizm) niż absolutnej przyczynowości.

Ponadto osoby takie zdają się być szczere i prostolinijne o czym świadczyć może wykryta u nich niska tendencja do posługiwania się kłamstwem.

Typ Globalno – Subiektywny (GS, NF)

Typ GS jest „najdelikatniejszy” i najbardziej „tajemniczy” ze wszystkich typów i można by go określić jako „emocjonalno – metafizyczny”.

Owa delikatność przejawia się w niskiej sile pobudzenia tych osób i niskiej ruchliwości układu nerwowego. Gdy połączymy te cechy ze sposobem odbioru (percepcji) rzeczywistości, który charakteryzuje się szczególnie nasiloną intuicyjnością a więc całościowym charakterem percepcji, i dodamy do tego niską płynność myślenia i niski zakres pamięci krótkotrwałej, okaże się, że są to osoby znajdujące się w stanie jakby ciągłego „przeciążenia swą odbiorczością”, której aktywności nie są w stanie przetworzyć. Efektem tego staje się więc pewnego rodzaju inercja (bezwład) ich myślenia i działania. Cechy te łączą z emocjonalnym (subiektywnym) sposobem wartościowania swego poznania. Z tendencją tą wiąże się wykryta u tego typu skłonność neurotyczna, czego wyrazem może być tendencja do zalegania afektu i problemy z podejmowaniem jednoznacznych decyzji (konfuzja). Mając to na uwadze i łącząc z introwertycznym charakterem tych osób, otrzymujemy dość specyficzną aurę tajemniczości, ulotności a nawet dziwaczności, która je otacza. Sprawia to, że są często nie rozumiane, a co za tym idzie odtrącane przez otoczenie, co przy ich empatii i głębi uczuć stwarza szczególnie „dramatyczny” obraz egzystencji tego typu. Szczególnie nasilony intuicyjny odbiór rzeczywistości (w

przeciwieństwie jednak do typu GO jest to raczej intuicja artystyczna niż intelektualna), wspierany silnymi emocjami stanowi o twórczym czy nawet artystycznym charakterze natury tych osób. W przeciwieństwie jednak do typu KS twórczość takich osób nie posiada szczególnie ekspresyjnego charakteru, a jest raczej subtelna i poszukująca nowych, niepowtarzalnych sposobów wyrazu głębi swych uczuć i doznań, zbliżając się tym samym do nieuchwytnego świata przeżyć metafizycznych.

Taki styl umysłowości wpływa na fakt, iż podobnie jak typ KS osoby te (niska kompulsywność myślenia a więc niska kompletność kategoryzacji) preferują metaforyczny i probabilistyczny sposób patrzenia na świat, który, co jeszcze bardziej zaciemnia obraz ich umysłowości, charakteryzuje się swego rodzaju giętkością (co wydaje się być sprzeczne z inercją zachowania). Wykrytą sprzeczność można wytłumaczyć w sposób następujący. Inercja zachowania u przedstawicieli tego typu spowodowana jest głównie zaleganiem afektu. Giętkość zaś dotyczy raczej myślenia i o ile jakaś kwestia nie jest silnie zabarwiona emocjonalnie o tyle osoby te są giętkie umysłowo.

W ten sposób prezentują się główne rysy umysłowości wyróżnionych tu typów. Należy oczywiście pamiętać, że są to typy idealne, które trzeba traktować jako pierwiastki, z których składa się psychiczna całość poszczególnych jednostek. Oczywiście główny „koloryt” czy też charakter psychice konkretnego człowieka nadaje dominujący jej typ, lecz ważnych informacji o strukturze i cechach takiej umysłowości dostarczają też zawarte w „całości” psyche pierwiastki innych, mniej preferowanych typów. .

Chcąc dokonać krótkiego podsumowania dokonanej przez Nosala operacjonalizacji teorii Junga, należy zwrócić uwagę na szczególnie wartościowy dorobek empiryczny autora w zakresie psychologii postulowanych przez Junga funkcji podstawowych. Uważam, że stanowi on świetną podstawę i punkt wyjścia, zwłaszcza dla badaczy z kręgu polskiej psychologii (jedyna polska próba operacjonalizacji tej koncepcji Junga), dla dalszych wysiłków badawczych idących tym tropem, a zwłaszcza dążących do operacjonalizacji całości koncepcji genialnego szwajcara.

„Astrologia ma zapewnione uznanie ze strony psychologii, bez dalszych oporów, ponieważ astrologia reprezentuje sumę wiedzy psychologicznej starożytności.”

Carl Gustaw Jung

„Wieczorem pochłania mnie astrologia. Obliczam horoskopy, aby wpaść na trop zawartej w nich prawdy psychologicznej. Jak na razie odkryłem kilka godnych uwagi rzeczy, które zapewne wydadzą się Panu niewiarygodne”

Carl Gustaw Jung z listu do Zygmunta Freuda (1911)

II. Astrologia

Astrologia, jako system wiedzy wydaje się towarzyszyć ludzkości od początków jej zarówno spisanej jak i legendarnie przekazywanej z pokolenia na pokolenie historii. Rozwojowi ludzkości na różnych kontynentach i w różnych kulturach towarzyszyła wspólna tendencja. Było nią obserwowanie naturalnych cykli w przyrodzie i ich konsekwencji we wszelkich możliwych aspektach. Człowiek, obserwując naprzemiennosc następowania po sobie nocy i dnia, cykliczność zmian pór roku, rytmiczność występowania przyptyków i odpływów mórz i oceanów, zaczął dostrzegać w nich przejaw uniwersalnych praw rządzących systemem jako całością. Wnioski płynące z tych obserwacji pozwalały mu lepiej zrozumieć otaczający go ogrom świata i w harmonijny sposób dostroić się do owego naturalnego porządku.

Możliwe, że to właśnie ten proces był jedną z przyczyn zasadniczej zmiany stylu organizacji życia archaicznych społeczeństw. Chodzi tu o porzucenie myśliwsko-zbierackiego trybu życia człowieka pierwotnego i jego koczowniczego charakteru na rzecz wzorca farmersko-osadniczego.

W swoich obserwacjach człowiek poszedł dalej. Zauważając bowiem, w jak wielkim stopniu zależny jest od biologicznych cykli naszej planety i jak dużą korzyść

zarówno materialną jak i w kwestii organizacji społecznej daje mu ich wykorzystywanie, począł obserwować cykle o coraz szerszej skali. Zwrócił swoją uwagę na cykl lunarny i jego wpływ na życie na Ziemi, zarówno dotyczący aktywności zwierząt jak i cyklu rozrodczego własnego gatunku. W analogiczny sposób zaczął poszukiwać zależności między innymi elementami Układu Słonecznego. Obserwacje te zaowocowały niezależnym wykształceniem się zarówno różnych systemów kosmobiologicznych religii jak i złożonych systemów wiedzy próbujących określić miejsce człowieka w holistycznie pojmowanej rzeczywistości. Jednym z najstarszych i najbardziej znanych spośród nich jest Astrologia. Na przestrzeni dziejów wykształciło się wiele różnych gałęzi tej antycznej wiedzy min. astrologia elekcyjna (wyborcza), horalna (godzinowa-pytaniowa), mundalna (polityczna), synastryczna (porównawcza). Z punktu widzenia niniejszego opracowania najbardziej interesującą wydaje się, powstała na bazie astrologii natalnej (urodzeniowej), jej specyficzna forma zwana humanistyczną. Podstawowym zakresem jej zainteresowania jest ogół potencjałów określonej jednostki ludzkiej i sposób ich manifestacji na przestrzeni życia, a w szczególności dążność do maksymalnego ich wykorzystania.

1. Podstawowe założenia astrologii

Podstawowym, bazalnym założeniem astrologii jest przeświadczenie, które echem pobrzmiwa w monumentalnej, zaczerpniętej z Pisma Świętego sentencji: „jako w niebie tak i na ziemi”(Ew. św. Łukasza, 10, 11). Istotą tego przeświadczenia jest założenie o „odbiciowej” naturze budowy Wszechświata. Wyraża się to w pojmowaniu każdego elementu postrzeganej rzeczywistości, składającego się z podelementów, jako strukturalnie wpasowanego w jakąś większą całość, której to ów element jest nierozzerwalną częścią. Posłużmy się w tym miejscu przykładem, aby owemu abstrakcyjnemu konstruktowi nadać wymierny kształt.

Wyobraźmy sobie pojedynczą komórkę w ciele człowieka i zwróćmy uwagę na fenomen jej organizacji. Jest to autonomiczny element, składający się z podelementów, tworzący zamkniętą i odgraniczoną od innych całość. Jednak prawdziwym fenomenem jest to, że owa autonomiczna całość wchodząc we wzajemne interakcje z innymi nie mniej autonomicznymi elementami (inne komórki,

różne ich rodzaje) tworzy większą i o ileż bardziej skomplikowaną całość, którą jest ciało ludzkie. Widzimy więc zadziwiającą wręcz wzajemną zależność mikrokosmosu pojedynczej komórki, a idąc dalej jej przemian wewnątrzkomórkowych, z makrokosmosem ludzkiego organizmu.

Analogicznym przykładem jest zjawisko badania genomu człowieka, opartego o strukturę cząsteczki DNA i wnioskowanie na podstawie mikroelementów (pojedyncze geny) o makrostrukturze (poszczególne cechy i człowiek jako całość).

Przykładów wnioskowania o makrostrukturze na podstawie mikroelementów jest oczywiście więcej, czego przykładem może być chociażby zdumiewająca dziedzina medycyny, zajmująca się wnioskowaniem o przebytych przez danego człowieka chorobach na podstawie analizy tęczówki jego oka (irydologia).

Ten właśnie typ analogii kryje się w tajemniczo brzmiącym założeniu astrologicznym o „odbiciowej” naturze budowy Wszechświata jako całości. Podążając tym tokiem rozumowania, w astrologii zakłada się, że pojedynczy człowiek jest ową komórką tworzącą wraz z innymi komórkami element większego organizmu jakim jest ludzkość jako całość i jeszcze większego organizmu jakim jest planeta Ziemia jako całość, i jeszcze większego jakim jest Układ Słoneczny jako całość, i jeszcze większego organizmu jakim jest Wszechświat jako całość...

Holistyczna natura astrologii jako systemu wiedzy opiera się właśnie na powyższym założeniu. Oczywiście holizm ów zrelatywizowany jest poprzez fakt, że punktem odniesienia czy też strukturalną ramą rozpatrywanego tu systemu jest Układ Słoneczny. Układ ten postrzegany jest jako wielki organizm, którego makrostrukturalną budowę jak i wzajemne zależności między makroelementami odnaleźć można w mikrostrukturalnej konstrukcji człowieka jako psychofizycznej całości.

Próbą naukowego potwierdzenia tak działającego systemu byłoby znalezienie fizycznych oddziaływań pomiędzy makro i mikroelementami Układu Słonecznego. Na ten temat powstało wiele wciąż kontrowersyjnych prac chociażby z zakresu termodynamiki Słońca (między innymi wybuchy na Słońcu) i jej wpływem na życie na Ziemi (nastroje i samopoczucie, zdrowie ludzi). Ciekawe też wydają się badania dotyczące odległości kątowej między planetami a jakością rozchodzenia się fal radiowych (Nelson, 1951).

Lecz celem tej pracy nie jest polemika na temat fizycznych dowodów (czy ich braku) istnienia wspomnianych zależności, gdyż jest to temat na oddzielną pracę, bardziej z zakresu astrofizyki niż psychologii.

2. Wybrane elementy systemu wiedzy astrologicznej

Chcąc dokonać, skróconej oczywiście prezentacji podstaw systemu wiedzy astrologicznej należy dokonać podziału na dwa zasadnicze elementy, które pozostają ze sobą w nierozzerwalnym związku. Chodzi tu o:

A) ogólną symbolikę „energii” planetarnych utożsamianych zarówno z podstawowymi „energiami” konstytuującymi człowieka jako jednostkę jak i symbolizującymi kontekst społeczny i ogólnoludzki.

W bezpośrednim związku z ową symboliką pozostaje zjawisko tzw. „aspektów” – wyznaczonych odległościami kątowymi między planetami, symbolicznymi zależnościami między nimi.

B) Zodiak – archetypowy cykl doświadczeń i związanych z nimi przemian, jakim podlega człowiek na przestrzeni życia.

Można tu dodać, że wiążą się z tym, powszechnie znane, choć wprowadzające najwięcej zamieszania i niejasności, zjawisko zwane znakami Zodiaku. Istotą tzw. znaków Zodiaku jest sposób (wyznaczany kosmobiologicznym rytmem) w jaki wspomniane „energie” planetarne manifestują się w strukturze psychicznej danej jednostki.

Do powyższego podziału należałoby dodać jeszcze jeden element, który w Astrologii wyznacza zakresy czy też konkretne przestrzenie w jakich zdeterminowane wzajemnymi aspektami i zodiakiem „energie” planetarne przejawiają się w indywidualnej egzystencji – zwane Domami. Ze względu jednak na ograniczone ramy tego opracowania, skoncentruję się na dwóch pierwszych elementach.

A oto jak przedstawia się symbolika głównych elementów Układu Słonecznego (energii planetarnych).

SŁOŃCE ☉ – podstawa, bazalna energia, wokół której zbudowana jest reszta układu. Jest to więc podstawowy typ świadomości, manifestujący się poprzez elementy systemu, którego jest podstawową składową. Światło – świadomość, tego

typu analogie łatwo odnaleźć we wszelkich rozważaniach na temat istoty świadomości. Symboli tego typu jest bardzo dużo (wystarczy sięgnąć do mitologii). Skupię się więc tylko na podstawowych. Są to: witalność, poczucie indywidualności, integralności, „ja” - czynnik integrujący elementy psychofizycznej struktury. Świadomość rozumiana jest tu więc jako dystrybutor energii, czynnik spajający psychofizyczną całość i stanowiący o jej odrębności.

„Słońce iluminuje pozostałe (energije) [...] lecz czyni to z nierównomiernym natężeniem. W ten sposób wpływa na kierunek i charakter rozwoju człowieka [...], dostarcza charakterystycznego rodzaju <<paliwa>> umożliwiającego w życiu osiągnięcie określonego stopnia samorealizacji”(Weres, Prinke 1982, str.94)

MERKURY – pierwsza planeta układu. Jest to symbol myśli, jako podstawowego narzędzia świadomości – narzędzia, za pomocą którego świadomość kontaktuje się z innymi elementami. Dlatego też jest to symbol sposobu komunikowania się jednostki, jak i jej własnych procesów myślowych. Merkury jest planetą najszybciej poruszającą się w całym układzie – podobnie jest z myślą. Dlatego też Merkury symbolizuje zarówno intelekt jak i cały układ nerwowy – sprawność jego funkcjonowania. Charakterystycznym symbolem mitologicznym dot. Merkurego jest postać Hermesa (rzymski Merkury) jako szybkiego posłańca bogów. Merkury jest również planetą, na której występują największe dobowe wahania temperatur, co symbolizować ma potencjalną niestabilność myśli. Ponadto symbolizuje także : „koordynację wiedzy z doświadczeniem [...], samoekspresję [...], rozum, zdolność postrzegania powstających relacji , rejestrowanie faktów, stopień zdolności logicznego ich porządkowania oraz pragnienie racjonalizowania ciągu swoich poczynań [...], uczenie się [...], nauczanie”(Ibidem str.95). Symbole te są składową nadrzędnego symbolu, którym jest szeroko rozumiany intelekt.

WENUS - podstawowym symbolem tej planety jest tworzony przez jednostkę system wartości. Chodzi tu o swego rodzaju bufor, który jest efektem dążności człowieka do osiągnięcia stanu równowagi, stabilizacji zapewniającej poczucie bezpieczeństwa i możliwość harmonijnego rozwoju. Będąc kolejną planetą po Merkuryem – ruchliwym i niestabilnym, ma być czynnikiem stabilizującym i „gromadzącym” rezultaty aktywności Merkurego.

„Jeśli więc podstawą kontaktów zawieranych na planie Merkurego jest racjonalny osąd oraz logiczne ustalenie celu i charakteru powstających relacji, to w przypadku Wenus podstawą takich stosunków jest wartość i natężenie stanów emocjonalnych. Wenus oznacza więc nie tylko potrzebę kontaktów z innymi ludźmi, lecz co więcej – dążenie do harmonijnego kształtu tych stosunków, wynikającego ze zdolności do współtworzenia pewnych wspólnie akceptowanych wartości.”(*Ibidem* str.96)

KSIĘŻYC ☾ – w przeciwieństwie do innych elementów opisywanego układu, ruch Księżyca oparty jest o pole magnetyczne Ziemi. Mając na uwadze fakt, iż Ziemia i jej horyzont symbolizują ciało człowieka, Księżyc pozostając w jej najbliższym sąsiedztwie symbolizuje psychikę. Można powiedzieć, że tak jak Księżyc i jego ruch jest ściśle związany z Ziemią, tak i psychika i jej reakcje są ściśle związane z ciałem. Ów psychofizyczny wymiar opiera się na ścisłym powiązaniu między myślą, emocją a ciałem. Konkretny sposób myślenia wywołuje określone nastroje (stany emocjonalne), które to wyrażają się w konkretnych reakcjach ciała (tonus mięśniowy, aktywność neurotransmalna, itp.). Wzajemne powiązanie i utrwalenie się reakcji między tymi elementami tworzy wzorzec reakcji psychofizycznych. Owe utrwalone reakcje mogą wzbudzać się wzajemnie tzn. aktywacja jednego z elementów takiego wzorca powoduje automatyczną aktywizację pozostałych.

Co ciekawe, Księżyc w astrologii tradycyjnie symbolizuje matkę, a podstawowe i niejako pierwotne zapisy dotyczące wzorów funkcjonowania psychicznego kształtują się właśnie we wzajemnych interakcjach matka – dziecko.

Każda wystarczająco utrwalona reakcja psychofizyczna nabiera charakteru nawykowego i przechodzi w sferę reakcji nieświadomych. Patrząc pod tym kątem na charakterystykę ruchu obiegowego Księżyca wokół Ziemi, zauważalny staje się charakterystyczny fakt. Oś obrotu Księżyca jest prostopadła do płaszczyzny ekliptyki a tym samym do Ziemi. Efektem tego jest możliwość obserwowania z Ziemi tylko jednej strony Księżyca. Druga część pozostaje zawsze zaciemniona. Ciemna strona Księżyca symbolizować ma procesy nieświadome, których suma składa się na nieświadomość indywidualną jednostki.

Księżyc, patrząc z Ziemi, jest drugim co do intensywności źródłem światła na niebie. Uzmysłowienie jednak sobie faktu, iż jest to światło odbite, pozwala zrozumieć

specyfikę astrologicznej symboliki Księżyca jako psychiki (specyficznej „matrycy” gromadzącej zapisy wzorców reagowania).

Takie symboliczne ujęcie psychiki wyraża się w (obserwowanej zresztą w rzeczywistości psychologicznej) płynnej granicy ciało – psychika.

„Jeśli Słońce operuje w sferze działań i procesów odnoszących się do świadomych intencji [...], to Księżyc związany jest ze sferą podświadomości, instynktami, nastrojami, reakcjami oraz ekspresją. Określa on też sposób przystosowywania się do zmian, które niesie ze sobą życie. Księżyc pełni więc ważną funkcję adaptacyjną, uruchamiając wyobraźnię, pamięć, emocje oraz zmienność nastrojów. Odwzorowuje on tym samym swoją ogromną ruchliwość i zmienność (*Ibidem* str.94).

ZIEMIA ⊕ – symbolizuje ciało człowieka, gdyż to właśnie tutaj się ono rodzi. Ciało to konstytuują te same elementy składowe, z których zbudowana jest nasza planeta (wzajemny stosunek procentowy powierzchni wód do lądów jest prawie identyczny z procentową zawartością wody w organizmie ludzkim). W astrologii istnieje osobna typologia ciała wyznaczana tzw. ascendentem, ustalonym według położenia horyzontu (obserwowanego w danym miejscu urodzenia) względem poszczególnych faz cyklu zodiakalnego.

Dotychczas opisywane planety (z wyjątkiem Księżyca, który jest asteroidą) tworzą układ tak zwanych planet wewnętrznych (termin astronomiczny). Ma to również swą symbolikę w astrologii, ponieważ symbolizowane przez nie „energie” utożsamia się z tym, co określić by można „wnętrzem” człowieka (świadomość, myślenie – intelekt, system wartości, psychika, ciało – znajdujące się na skraju tego co wew. i zew.).

MARS ♂ – jako pierwsza planeta z tzw. planet zewnętrznych – najbliższa Ziemi, symbolizuje sposób działania czyli to, co jest bezpośrednio obserwowalne z zewnątrz. Utożsamiana jest z ekspresją energii (zarówno biologicznej jak i psychicznej – jeśli można dokonać takiego podziału) na zewnątrz. Jest symbolem dynamicznego działania, tego jak energie konstytuujące człowieka kanalizowane są poprzez konkretną aktywność (zachowanie).

Mars zwany jest Czerwoną Planetą. Kolor ten powszechnie kojarzy się z pasją, żywiołowością, intensyfikacją, w więc cechami opisującymi dynamiczne działanie.

„[...] ten mitologiczny bóg wojny uosabia pasję, pragnienie, odwagę, stymulację i intensyfikację. Jego działanie dotyczy wszystkich zewnętrznych przejawów aktywności człowieka. Jeśli Wenus jest zdeklarowanym pacyfistom, to Mars przeciwnie – urodzonym wojownikiem [...], Wenus dąży ponadto do unifikacji i kooperacji kosztem nawet utraty pewnej sfery niezależności [...] Mars natomiast wyraża pragnienie zachowania siebie jako odrębnego mechanizmu, zdolnego do podejmowania indywidualnych działań, pozwalających kształtować środowisko[...]”(*Ibidem* str.96-97)

Opisywanie Marsa w powiązaniu z Wenus nie jest przypadkowe, gdyż planety te rozpatrywać można jako parę. Kiedy przyjrzymy się bowiem charakterystyce obu tych planet, zauważymy, że jako jedyne w całym układzie mają znikome, a wręcz niedostrzegalne pole magnetyczne. Oprócz tego obydwie są planetami najbliższymi Ziemi. Wenus jest najbliższą z planet wewnętrznych, a Mars z zewnętrznych. Podobnie w symbolice astrologicznej planeta wewnętrzna – Wenus symbolizuje wartości „wewnątrz” człowieka, a Mars działanie – ruch energii na zewnątrz jego realizacja.. W rozpatrywanej przez nas parze planet (energii) Wenus jest pierwiastkiem negatywnym (ujemnym, żeńskim) w przeciwieństwie do Marsa symbolizującego pierwiastek pozytywny (dodatni, męski).

Opisana do tej pory symbolika planet dotyczy tych, które astrologia nazywa planetami indywidualnymi. Kolejne dwie planety w układzie rozpatrywane są w bezpośrednim związku z sobą. Są to tzw. planety społeczne. Bez względu na to, że każda z nich wchodzi w rozmaite relacje i zależności z każdym innym elementem układu, to jednak ich wspólne oddziaływanie symbolicznie tworzy kontekst społeczny rozwoju jednostki.

JOWISZ ♃ – jako pierwsza z planet społecznych jest symbolem możliwości ekspansji na tle środowiska społecznego. Sam Jowisz jest planetą wciąż zmieniającą się. Zmiany te polegają na jego ciągłym rozrastaniu się, powiększaniu swojej objętości. Dlatego też utożsamia się go przede wszystkim z symbolem rozwoju, ekspansji człowieka (w szczególności dotyczącej potencjalnych możliwości rozwoju na tle społecznym, jak i związaną z nim ekspansją świadomości). Z tego też powodu tradycyjnie wiąże się jego „energię” z takimi dziedzinami działalności społecznej jak: praworządność, filozofia, religia.

„Symbolizuje on zasady wzrostu jak i kompensacji dającego się znać wtedy, gdy na szczeblu jednostki powstaje problem asymilowania tego, co nazwalibyśmy świadomością społeczną [...]. Dokonuje się to w procesach wzrostu i dojrzewania, prowadzących do głębszego rozumienia natury ludzkiej, co w rezultacie pozwala podejmować właściwe przedsięwzięcia i wydawać słuszne decyzje. Związany jest on również z dążeniem do poprawy własnego statusu[...].(Weres, Prinke 1982, str.97)

SATURN ♄ – „O ile Jowisz związany jest ze wszystkimi formami wzrostu i ekspansji, o tyle Saturn uświadamia, iż każdy rozwój, jeśli ma być pożyteczny, musi mieć swoje granice. Saturn przypomina nam o istnieniu czasu (mitologiczny Kronos – przyp. aut.) i o konsekwencjach złego nim gospodarowania. Pierścienie Saturna mogą więc symbolizować ograniczenia oraz ostrą dyscyplinę zewnętrzną, konieczną tak długo, dopóki nie osiągniemy dyscypliny wewnętrznej. Planeta ta reprezentuje procesy koncentracji, krystalizacji, stabilizacji, organizacji, restrykcji. Z Saturnem wiąże się także takie kategorie jak: odpowiedzialność, wytrwałość, ostrożność.

Oznacza on dążenie człowieka do rozwinięcia realistycznego i praktycznego stosunku do życia, nadania konkretnej i celowej formy planom, ideom i w ogóle wszelkiej działalności podejmowanej przez człowieka.”(Ibidem str.98)

Jak więc widzimy dopiero wspólne uwzględnienie symbolicznej zależności obu planet społecznych w stosunku do reszty układu daje pełen obraz możliwości rozwoju i jego ograniczeń (w szczególności zaś na tle szeroko rozumianego życia społecznego).

Ponadto można też dodać, że w tradycji astrologicznej Saturn utożsamiany jest z archetypem ojca – opiekuna zabezpieczającego przestrzeń życiową, lecz zarazem uosobienie ograniczeń i restrykcji.

Symbolicznie rozpatrując cały opisany do tej pory układ można przyjąć, że owa para planet stanowi jakoby klamrę spajającą i niejako zamykającą przestrzeń realnego świata, w którym porusza się człowiek. Wedle takiej logiki kolejne planety musiałyby zwiastować symboliczną przestrzeń znajdującą się poza działalnością określonej struktury społecznej. Przez długie lata planety te nie były znane, co nie oznacza, że potencjalne „energje” z nimi związane nie działały na układ jako całość. Planety te, symbolizować miałyby ludzkość jako kolektyw, wspólny organizm. Dlatego też, nazwano je planetami uniwersalnymi. Są to: Uran, Neptun i Pluton (trzy

najdalsze planety układu). Są one „odbiciem” trzech planet wewnętrznych Merkurego, Wenus i Marsa.

URAN – jako wyższa oktawa Merkurego symbolizuje geniusz, wybiecie się poza ograniczenia standardowego myślenia, konformistycznego standardu społecznego. Co ciekawe osobliwością Urana jest usytuowanie jego osi obrotu niemal w płaszczyźnie orbity. Obserwator z Ziemi widzi więc na przemian otoczenie północnego i południowego bieguna planety, co wręcz w fizycznym wymiarze potwierdza jego symboliczną wywrotowość i rewolucjonizm. Dlatego też w symbolice astrologicznej opisuje on tendencje wolnościowe, rewolucjonistyczne, reformatorskie a także wynalazczość i oryginalność.

NEPTUN – o ile Uran jest wyższą oktawą Merkurego tak Neptun jest wyższą instancją Wenus. Tak też jak Wenus jest symbolem indywidualnego systemu wartości jednostki, tak Neptun symbolizuje „zbiornik” uniwersalnych wartości ludzkości. W astrologii Neptun jest więc odpowiednikiem jungowskiej nieświadomości zbiorowej. Neptun to idealizacja, wszystko co nieuchwytnie, to wszystko co rozgrywa się poza marginesem świadomości i nie jest bezpośrednio dostępne. Symbol Neptuna na jego najwyższym poziomie to zdolność poświęcania się idei służącej rozwojowi ludzkości jako kolektywnej wspólnoty.

Sam proces odkrywania Neptuna owiany był nutką tajemnicy, zwodniczości. Chodzi mianowicie o fakt, że o istnieniu Neptuna wnioskowano pośrednio – „na podstawie skonfrontowania obserwowanego ruchu Urana (odkrywczość – przyp. aut.) z obliczonym przy uwzględnieniu zakłóceń, [...], oddziaływaniem grawitacyjnym znanych planet. Stwierdzone rozbieżności Leverier przypisał wpływowi nieznaney planety i określił, gdzie należy jej szukać na niebie”⁴.

Warto tu także zauważyć, że bardzo popularnym symbolem nieświadomości jest woda – jako uniwersalny rozpuszczalnik. Symbolika ta nie jest obca i astrologii. Neptun bowiem (mitologiczny władca mórz i oceanów), będąc naprzemiennie z Plutonem najbardziej oddaloną od centrum planetą układu, poprzez swe symboliczne oddziaływanie niejako „zanurza” w oceanie nieświadomości zbiorowej cały,

⁴ Encyklopedia Geograficzna Świata ; Wydawnictwo Opres; Kraków 1997; tom VIII; str. 107

znajdujący się wewnątrz jego oddziaływania, układ. Dlatego też w tradycyjnej symbolice astrologicznej utożsamia się go z ideą Boga i duchowości w ogóle.

PLUTON ♇ – jak to już zostało powiedziane Pluton pozostaje w analogicznej zależności z Marsem jak pozostałe planety uniwersalne z odpowiadającymi im tzw. „niższymi oktawami”. O ile Mars w swej podstawowej symbolice odpowiadał indywidualnemu działaniu jako dążności biologicznej energii do uzewnętrznienia się, o tyle Pluton wyraża symboliczny zbiornik kolektywnej woli, mocy niezbędnej do najgłębszych transformacji zarówno wnętrza jednostki czy całych społeczeństw, jak i otaczającej ich rzeczywistości. Symbolika rozumienia energii Plutona wyraża się także w tym, że będąc źródłem kolektywnej woli, niejako przymusza zarówno jednostki jak i całe społeczeństwa do przemian (czy są na to gotowe czy nie) podporządkowanych wyższemu kosmicznemu porządkowi. Przykładem praw takiego wyższego porządku jest nieuniknioność śmierci (zjawisko to nieodłącznie łączone w astrologicznej symbolice z Plutonem, rozumiane jest jako proces transformacji – metamorfozy) każdej znanej nam formy życia.

Ciekawej symboliki dostarcza również traktowanie dwóch ostatnich elementów układu jako pary. Otóż specyfika ruchu tych planet polega na tym, że ich orbity wzajemnie się przecinają, sprawiając, że każda z nich jest okresowo najdalszą planetą układu. Symboliczna interpretacja zależności między energiami tych planet wskazuje, że mamy do czynienia z analogiczną zależnością jak między Wenus a Marsem, z tym że na poziomie kosmicznym. Neptun wyraża więc kolektywną potrzebę, zamiar, uniwersalną ideę, Pluton zaś to wola wyrażająca się w energii niezbędnej do realizacji owego zamiaru. Prowadzić to ma do transformacji, wzbogacenia kolektywnej puli syntez, wniosków, której to znowu zbiornikiem jest Neptun.

Tego typu zależności między elementami układu jest więcej. Ciekawej symboliki z punktu widzenia na przykład psychologii głębi dostarcza analiza zależności energetycznych między Słońcem (świadomość), Jowiszem (możliwości ekspansji świadomości), Neptunem (nieświadomość zbiorowa) i Księżycem (nieświadomość indywidualna). Otóż Jowisz i Neptun to dwie planety w Układzie Słonecznym, które emitują największe ilości energii. Jej ilość, emitowana przez każdą z nich, dwukrotnie przekracza ilość jaką otrzymują od Słońca (Encyklopedia Geograficzna Świata, 1997, tom VIII, str. 106). Mając na uwadze podstawową symbolikę

wspomnianych wyżej elementów, przypomnijmy jak o źródle energii psychicznej wypowiada się Junga. Otóż twierdzi on, że źródłem owej energii jest wzajemny stosunek i wynikające z niego napięcie między świadomością i nieświadomością (Jung 1981). Wracając na plan astrologiczny, doszukać się można analogicznych relacji. I tak stosunek Słońca (świadomość) do Księżyca (nieświadomość indywidualna) wyrażałaby symbolikę indywidualnej energii psychicznej, zaś stosunek Słońca (świadomość), Jowisza (możliwość jej ekspansji) i Neptuna (nieświadomość zbiorowa) utożsamiać by można z kolektywną energią psychiczną manifestującą się w życiu danej jednostki

Chcąc zrozumieć specyfikę symboliki astrologicznej dotyczącą energii planetarnych, jako wyrażającą podstawowe energie konstytuujące człowieka jako jednostkę i ludzkość jako całość, należy pamiętać, że żadnej z tych energii nie wolno rozpatrywać inaczej niż w odniesieniu do całości. Chodzi więc o to, że prezentowany tu podział na konkretne energie planetarne jest poniekąd sztuczny i wymuszony celem dokonania ich opisu. Przez ową sztuczność rozumiem założenie, iż każda z tych energii w każdym momencie swego funkcjonowania uwikłana jest w skomplikowaną sieć wzajemnych powiązań. Uwzględnivszy dopiero ów holistyczny charakter „oddziaływań” energetycznych zrozumieć można wspomnianą specyfikę. W tym miejscu należy również wspomnieć, że zasadniczym elementem porządkującym wzajemną sieć powiązań między planetami jest wspomniane już wcześniej zjawisko aspektów, czyli odległości kątowych między nimi, symbolicznie wyrażającymi wpływ jaki wzajemnie na siebie wywierają.

Aby lepiej zrozumieć dynamiczne zależności między energiami planetarnymi i charakter jaki przejawiają one, manifestując się w życiu danej jednostki, przejdę teraz do opisu drugiego ze wspomnianych elementów systemu wiedzy astrologicznej – Zodiaku.

Źródeł astrologii upatruje się w gromadzonej przez setki pokoleń obserwacji dotyczących naturalnych cykli przejawiających się w otaczającej człowieka rzeczywistości. Zodiak jest właśnie przykładem takiego cyklu, przeniesionym oczywiście na płaszczyznę symboliczną, lecz jak się okaże w dalszej części pracy nie bez odniesień do empirycznie weryfikowalnej rzeczywistości.

Podstawą, na której opiera się cykl zodiakalny jest pojęcie ekliptyki. Ekliptyka to droga, po której Ziemia w swym cyklu obiegowym okrąży centrum układu – Słońce. Patrząc z Ziemi to pozorny ruch Słońca po nieboskłonie. Ekliptyka wyznacza środek

mniej więcej 8 – 9° „pasa” otaczającego Ziemię, w którym zawierają się orbity - obiegowe drogi innych planet (z wyjątkiem Plutona, którego orbita zakreśla pas ok. 20 stopni) dokoła Słońca. Jako, że astrologia jest bezpośrednio zainteresowana zjawiskami zachodzącymi na Ziemi, to rozpatruje ona zależności pomiędzy elementami układu z perspektywy geocentrycznej. Pamiętając o pozorności i czysto funkcjonalnym charakterze tych założeń, można powiedzieć, że pas ów (zwany Zodiakiem) to suma pozornego ruchu Słońca i innych planet dookoła Ziemi. Zodiak podzielony został na szereg (12) równych (30°) przestrzeni, zwanych znakami zodiaku. Podstawowymi kategoriami podziałów są:

- żywioły
 - ogień
 - powietrze
 - ziemia
 - woda
- jakości
 - kardynalne (podstawowe)
 - stałe
 - zmienne
- rodzaje
 - pozytywny (aktywny, męski)
 - negatywny (pasywny, żeński)

Zasadniczymi, osiowymi punktami podziału Zodiaku na poszczególne kryteria są cztery główne punkty. Są to: punkty przecięcia ekliptyki z równikiem (równonoc wiosenna, równonoc jesienna) oraz punkty przecięcia ekliptyki ze zwrotnikami Raka i Koziorożca (przesilenie letnie i zimowe).

Jak już to było wspomniane, Zodiak jest odbiciem naturalnych cykli. Takim naturalnym cyklem przyrody, który swój wyraz znajduje w syntetycznie ujmowanym archetypie cyklu (za jaki na swym najbardziej abstrakcyjnym poziomie uchodzi Zodiak), jest cykl zmian pór roku. Gdy bowiem przyjrzymy się wspomnianym czterem głównym punktom podziału Zodiaku i umiejscowimy je w corocznym ruchu Ziemi dokoła Słońca to przekonamy się, że są to początki astronomicznie

wyznaczanych pór roku. To właśnie ten naturalny cykl posłuży mi do zilustrowania podziałów konstytuujących Zodiak.

Każdą z czterech pór roku można podzielić na trzy zasadnicze części. Okres wczesny - początkowy, związany z inicjacją dokonujących się zmian kształtujących charakter danej pory. Okres środkowy - pełni, maksymalnego natężenia charakteru danej pory. Okres późny - schyłkowy, związany z zanikaniem i transformacją cech danej pory na rzecz następującej po niej. Podsumowując stwierdzamy więc, że otrzymujemy 12 okresów, które podzielić można na cztery główne kategorie, a każdą z nich na trzy rodzaje ich manifestacji.

Pamiętając o holistycznym punkcie widzenia astrologii, zależności te przenieść można na płaszczyznę jej symboliki. Jako, że w jej ujęciu prawa rządzące makrostrukturą (planeta) znajdują swe symboliczne analogie w mikrostrukturze (człowiek), cztery pory roku kształtujące charakter planety odnajdujemy w czterech podstawowych „żywiolach” kształtujących charakter człowieka. Podobnie jak każdą z pór roku w swym przebiegu charakteryzują odmienne (choć dające się uogólnić) właściwości, tak i każdy z żywiołów manifestuje się specyficznymi jakościami. Chcąc dokonać krótkiej charakterystyki żywiołów jak i ich poszczególnych jakości, posłużę się językiem właściwym astrologii – symboliczną metaforą⁵.

Ogień (Baran, Lew, Strzelec⁶) . Pali się tak długo jak długo dostarczane są substancje, które „trawi”. „Rodzaj płomienia zależy wszakże od rodzaju dostarczanego paliwa. Jak kontakt potrawy z ogniem polepsza jej smak (gotowanie, smażenie, itp.), tak znaki ogniste [...] żyją intensywnie i spalają się, by poznać smak życia. Ludzie o przewadze tego elementu [...] inspirują innych (Strzelec), są twórcami (Lew), cechuje ich inicjatywa i odwaga (Baran). Są to pozytywne i naturalne tendencje tych znaków. W Przypadku negatywnym [...] ujawniają tendencje do nadgorliwości i fanatyzmu, samolubności, egoizmu oraz zbytniego

⁵ Część metafor zaczerpnięta została z : (Weres, 1991)

⁶ Wokół nazw poszczególnych znaków Zodiaku narosło wiele nieporozumień. W odległych czasach, gdy powstawała tradycyjna symbolika astrologiczna, poszczególne odcinki Zodiaku pokrywały się mniej więcej z konstelacjami gwiazd, od których to pośrednio pochodzą ich nazwy. Do czasów obecnych za sprawą zjawiska precesji (zmiana kąta nachylenia osi obrotu Ziemi) poszczególne fazy Zodiaku nie pokrywają się już z tymi gwiazdozbiorami. Z tym wiąże się jeszcze jedna ważna kwestia, która dla zwykłego laika może być dużym zaskoczeniem. Otóż astrologia jako taka nie ma nic (a w każdym razie niewiele) wspólnego z gwiazdami. Należy także wspomnieć, że nazwy jakimi mianuje się znaki zodiaku stanowią po części symboliczne odzwierciedlenie cech i właściwości obiektów swego pochodzenia.

ulegania impulsom i emocjom. Gdyby wyobrazić sobie [...] (poszczególne manifestacje tego żywiołu – przyp. aut) w postaci płomieni, to w znaku Barana <<języki ognia>> byłyby czerwone, <<gniewne>>, parzące, zmienne w swoich kształtach, zagrażające wszystkiemu co znajduje się w ich bezpośrednim sąsiedztwie, a jednocześnie mobilizujące do aktywnego działania. Znak Lwa charakteryzowałby płomień spokojny, pełen dostojeństwa o zabarwieniu złocistym, iluminującym wszystko co znajduje się w okolicy, dostarczający przyjemnego ciepła i zachęcający do wygodnego, trochę rozleniwiającego ułożenia się w jego pobliżu. W Strzelcu natomiast płomień błyska inspirująco czystym, przejrzystym oraz błękitnym odcieniem. Zapładnia on umysł wzniosłymi myślami i ideami, podsyca iskierkę optymizmu.”(Weres, Prinke 1982, str.117)

Powietrze (Bliźnięta, Waga, Wodnik). Oprócz swych życiodajnych właściwości posiada inną bardzo ważną cechę. Jest mianowicie ośrodkiem doskonałego rozchodzenia się wszelkiego rodzaju fal elektromagnetycznych. Jak wiemy, fale akustyczne są podstawą werbalnej komunikacji międzyludzkiej. Fale radiowe i telewizyjne są zaś zasadniczymi czynnikami zacieśniającymi związki międzyludzkie na poziomie całych społeczeństw. To właśnie komunikacja i związane z nią procesy intelektualne są podstawową cechą charakterystyki wchodzących w skład tego żywiołu znaków. „Nie przypadkowo nazwy te (znaki powietrzne – przyp. aut.) nie mają nic wspólnego ze zwierzętami. To co odróżnia człowieka od świata zwierzęcego to umysł, intelekt, zdolność abstrakcyjnego myślenia. [...] Myślenie – podobnie jak atmosfera ma swój pułap, warstwy wyższe i niższe. Człowiek bowiem może żyć jakby znajdował się w smogu lub we mgle, nie wiedząc w jaki sposób wykorzystać potencjał intelektualny, z drugiej strony umysł może być tak jasny i czysty, jak powietrze wdychane w mroźną noc na tatrzańskej grani”(Weres,Prinke 1982, str.120).

Gdyby chcieć przyrównać powietrze w różnych jego postaciach do charakterystyki poszczególnych znaków składających się na żywioł powietrzny, to Bliźnięta należałoby porównać do powietrza znajdującego się pod ciśnieniem. Powietrze takie błyskawicznie rozchodzi się po naczyniu, które wypełnia. Jego cząsteczki osiągają znaczną prędkość, lecz ich ruch jest chaotyczny i niestabilny. Wystarczy jednak niewielka nieszczelność aby powietrze takie straciło cały swój impet. Podobnie jest z

Bliźniętami. Pozytywną ich cechą jest racjonalne myślenie, charakteryzujące się zdolnością do szybkiej analizy i syntezy oraz komunikacji rezultatów swych działań. Szybkiej orientacji w negatywnym wypadku towarzyszyć może powierzchowność przetwarzania i brak wytrzymałości.

Wagę symbolizuje powietrze w swej naturalnej postaci. Rozchodzi się z właściwą sobie prędkością i „gracją”. Wyrównuje ciśnienie i stopniowo dociera do wszystkich zakamarków naczynia, stwarzając niejako przestrzeń łączącą, wypełniającą daną formę. Dlatego też Waga charakteryzuje się zdolnością do intelektualnej mediacji, porównywania idei, koncepcji, a także wydawania sprawiedliwego, wyważonego sądu.

Wodnika zaś symbolizuje najlepiej górskie powietrze po burzy. Będąc klarownym, zjonizowanym i naelektryzowanym jednocześnie stanowi idealny ośrodek rozchodzenia się nagłych impulsów elektrycznych. Dlatego intelekt Wodnika wiąże się z innowacyjnością nieoczekiwanych rozwiązań, predykcją stanów przyszłych, zdolnością do niekonwencjonalnego udoskonalania tego wszystkiego, co znajduje się w sferze działań ludzkich. „Bliźnięta reprezentują umysł intelektualny, Waga – artystyczny, Wodnik zaś intuicyjno- inwencyjny. W wersji harmonijnej żywioł ten oznacza działanie kooperujące, pełne inwencji, inteligentne, obiektywne, wyważone i humanitarne. Wpływy nieharmonijne oznaczają powierzchowność, imitację oraz intelektualne wygodnictwo.”(*Ibidem*)

Woda (Rak, Skorpion, Ryby) „Woda jest uniwersalnym rozpuszczalnikiem, może zdezintegrować więcej substancji niż jakikolwiek inny płyn. Potrafi rozbić molekularną strukturę wielu substancji zarówno organicznych jak i nieorganicznych oraz wchłonąć większość jej składników. Ponadto krople wody potrafią wydrążyć nawet przysłowiową skałę. [...] Znaki te absorbują wszystko z otoczenia, asymilują zarówno dobro jak i zło, podobnie jak woda przyjmuje dowolne kształty w zależności od naczynia. [...] U wszystkich obserwujemy silne emocje, wrażliwość – a przy bliższym poznaniu odkrywamy wiele niedostrzegalnych na powierzchni nurtów i prądów, wprowadzających zamieszanie i niepokój.” (*Ibidem*)

Poszukując odpowiednich metafor aby ująć symbolikę każdego z rodzajów żywiołu wodnego należałoby przedstawić Raka jako wodę w jej naturalnej postaci. Najlepiej symbolizowałaby go powierzchnia jeziora w lekko wietrzny dzień. Tafla zbiornika

pokryta jest wtedy drobną falą. Oddaje to stan ciągłego napięcia emocjonalnego i związanego z nim niepokoju i konfuzji. Jezioro w taki dzień w swej strefie brzegowej, a więc tam gdzie łączy się z innym środowiskiem, rytmicznie je „eksploruje”, oblewając brzeg falą przyływu, by po chwili ponownie się wycofać w bezpieczny świat swej głębi. Podobnie Rak, dla którego najważniejsze jest poczucie bezpieczeństwa, robi krok w przód by następnie wykonać dwa w tył.

Skorpion to woda lecz w postaci zmrożonej. Doskonale fazę tę charakteryzuje symbol góry lodowej. Specyfiką takiej góry jest to, że na powierzchni wody widać zaledwie jej czubek. Dopiero pod powierzchnią skupia się cały jej zmrożony potencjał. Tak też jest ze Skorpionem, u którego to bardzo silne i głębokie stany emocjonalne skrywane są w czeluściach wnętrza. Postronny obserwator widzi zaledwie małą część tego co skrywa on w środku i to dokładnie tę część, którą chce on pokazać. Świat ten jest pilnie strzeżony i nieprzyjazny dla intruzów, okryty pewną aurą tajemniczości.

W końcu Ryby przedstawić by można za pomocą dwóch symboli. Jednym z nich byłaby bezkresna otchłań oceaniczna, głęboko poniżej wszelkich oddziaływań z powierzchni. Głębia, do której z dużym trudem docierają promienie światła i którą w znacznej części spowija nieprzenikniony mrok nieświadomości. Innym symbolem byłaby woda w postaci lotnej, a więc para wodna. Symbol ten oddawać ma charakterystyczną dla Ryb tajemniczość, subtelność czy wręcz mglistość. Dlatego tradycyjnie łączy się je z inspiracją duchową, artystyczną, mistyczną i „zdolnością odbierania niesłyszalnej dla innych <<muzyki sfer>>.[...] w swej negatywnej postaci znaki wodne grożą nadwrażliwością, nerwicami, permanentnym pobytom w krainie fantazji, a nawet w świecie obłądu” (Ibidem)

Ziemia (Byk, Panna, Koziorożec)

Z opisanych do tej pory żywiołów, Ziemia jest zdecydowanie najstabilniejszym i najbardziej namacalnym z nich. Patrząc na środowisko naturalne i Ziemię jako wspólną ojczyznę ludzkości nie sposób nie zauważyć z jaką majestatyczną wręcz cierpliwością znosi ona wszelkie prześladowania i gwałty jakie dokonuje na niej „dominujący gatunek”. „Czasami jakby nieoczekiwanie buntuje się potężnymi erupcjami wulkanów i trzęsieniami. Najpierw przez wiele wieków pozwala człowiekowi budować na swojej powierzchni przemysłne konstrukcje i rozwijać

wspaniałe kultury, by potem niszczyć je prawie w oka mgnieniu. Cierpliwa odbudowa tego, co człowiek utracił jest domeną znaków ziemskich. Wyrażają one praktyczny stosunek do życia, potrzebę stabilizacji planów życiowych oraz ich krystalizację.” (Ibidem, str. 121)

Byk to pulchna, żyzna gleba, tętniąca stabilnym pulsem życia. Gleba, która powoli jakby z mazołem, lecz niezawodnie wyda sowity plon, obdarzając gospodarza pełnią swych z cierpliwością manifestowanych walorów, zapewniając poczucie materialnego bezpieczeństwa i stabilizacji. To właśnie stosunek do własności symbolizuje w Byku ową dążność do twardej, niewzruszonej podstawy.

Symbolem Panny byłaby sypka, sucha ziemia w postaci pyłu, którą to stosunkowo łatwo poruszyć, lecz aby przemieścić zainwestować trzeba duży nakład dość monotonnej pracy. Stabilność żywiołu ziemskiego symbolizuje w Pannie niestrudzona wręcz pracowitość oraz krytycyzm wobec istniejących form, wciąż ulepszanych na zasadzie „mrówczej roboty”.

Koziorożca utożsamiać by można z wieczną zmarzliną. Metafora ta symbolizować ma solidność wewnętrznej struktury, charakteryzującą się skryzalizowaną organizacją. I to właśnie zdolność do organizowania funkcjonalnie sprawnych struktur jak i działalność wewnątrz ich, połączona z ciągłą dążnością do ich rozwijania wyraża charakterystyczną dla całego żywiołu rzeczowość, cierpliwość i pragmatyzm.

„Wszystkie (te – przyp. aut) znaki wykazują świadomość własnych potencjałów i zdolność długoterminowego planowania, konsekwencję oraz determinację w działaniu. Negatywnie znaki te charakteryzuje ultrakonserwatywna postawa, zbytnia zachowawczość, dążenie do panowania nad innymi [...]”, ponad to bezduszny materializm i nadmierny konformizm.

Oczywiście nigdy lub prawie nigdy nie jest tak, że energie jednego żywiołu składają się na indywidualną konstytucję jednostki. Najczęściej jest to mieszanka kilku elementów z paru żywiołów. Same żywioły zaś jak nie trudno się domyślić wchodzi z sobą w mniej lub bardziej harmonijne relacje. Tu warto by wspomnieć o zaznaczającym się na tym tle tradycyjnym podziale na pozytywne (w sensie aktywne) vs negatywne (bierne) żywioły i znaki. Otóż zgodnie z duchem taoizmu na rzeczywistość patrzeć można jak na odwieczną walkę dwóch pozornie rywalizujących ze sobą energii – męskiej i żeńskiej. Te dwie wciąż od nowa ścierające się siły w ciągłym, niekończącym się „tańcu” dążą do ustalenia

dynamicznej równowagi między sobą. Dla każdego kto choć trochę zaznajomiony jest z filozofią Tao, przykłady tego procesu widoczne są niemal na każdym kroku. To wszechobecne prawo natury znajduje swe odbicie również w symbolice astrologicznej. To właśnie żywioły (choć nie tylko) najlepiej oddają specyfikę owego prawa. Ogień i Powietrze (oraz wchodzące w ich skład znaki) jako symbole ambicji, witalności, działania i intelektu tradycyjnie zaliczane są do pierwiastka pozytywnego (aktywnego, męskiego). Woda i Ziemia zaś wraz ze swą symboliką (emocje, cierpliwość, stabilizacja, natchnienie, pasywność) utożsamiane są z pierwiastkiem negatywnym (biernym, żeńskim). Wzajemne ich interakcje i wynikająca z nich symboliczna konfiguracja tworzy skomplikowaną sieć potencjalnych form w jakich energie konstytuujące człowieka mogą się przejawiać. Zresztą nie tylko człowieka – Zodiak jest archetypowym ujęciem cyklu przemian jako takiego.

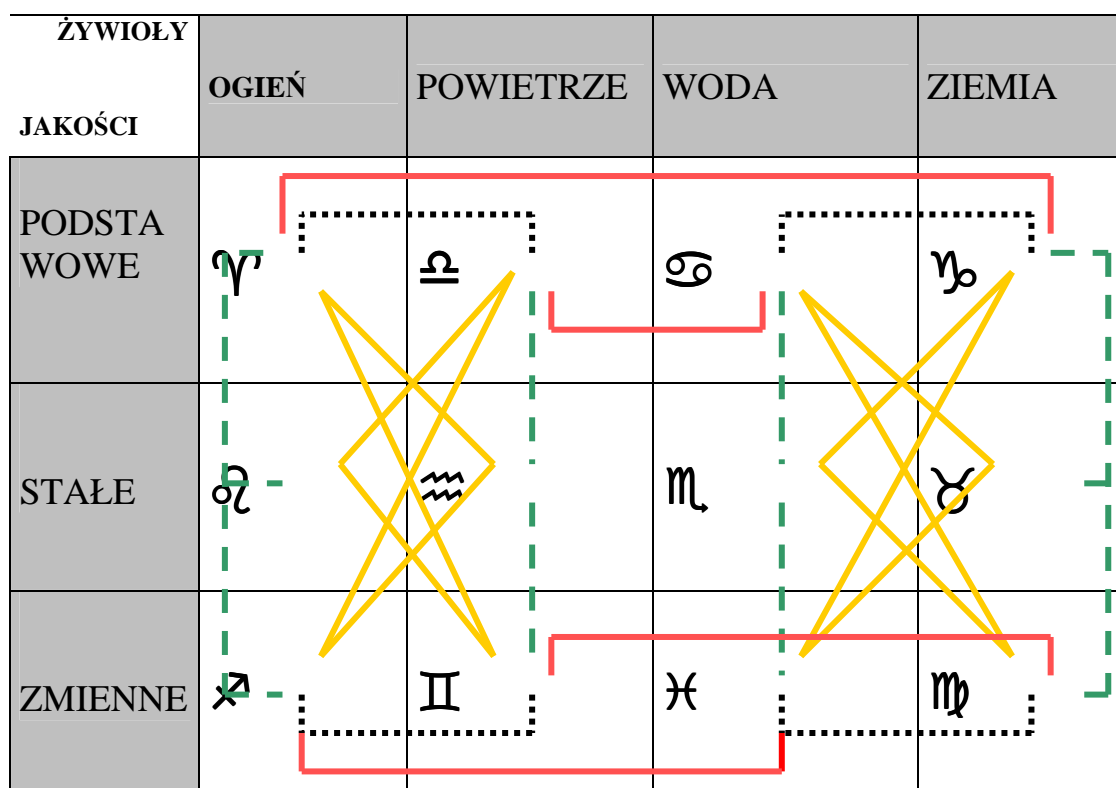
Wspomniałem wcześniej, że oprócz podziału na żywioły i rodzaje istnieje również podział na jakości, który zasygnalizowany został przy próbie krótkiej charakterystyki żywiołów. Otóż jakości te (kardynalne, stałe, zmienne) są kolejnym elementem modyfikującym naturę energii przejawiającej się w poszczególnych fazach cyklu zodiakalnego. Jakości kardynalne których specyfiką jest inicjacja, tworzenie podstawowych wartości dla nowopowstającego układu sił wyrażają się w takich cechach jak silna motywacja, ambicja, aktywność i wola osiągnięcia zamierzonych celów. W negatywnej postaci zaś przejawiają się w niecierpliwości i chęci dominacji. Oczywiście wśród konkretnych znaków tworzących tę jakość poszczególne cechy wyrażane są w różnym stopniu.

Jakości stałe, które zachowują albo rozwijają wytworzone wartości, doprowadzając do ich szczytowej manifestacji cechują się cierpliwością, lojalnością i konsekwencją w działaniu; negatywnie zaś fanatyzmem i oporem wobec jakichkolwiek zmian.

Jakość zmienna zaś to „początki dezintegracji dotychczasowego układu, jego transformacja lub rozpad oraz przygotowanie zmierzające do narodzin nowych form, wartości bądź też zjawisk” (Ibidem, str. 127), co znajduje wyraz w takich cechach jak zdolności adaptacyjne, elastyczność oraz pewna wszechstronność; negatywnie zaś w utracie poczucia własnej integralności, gubieniu właściwych proporcji i zbytnim rozdrabnianiu się w nieistotnych szczegółach.

Oczywiście nie sposób dokonać krótkiego a zarazem pełnego opisu tak skomplikowanej specyfiki samych żywiołów, jakości, rodzajów, nie mówiąc już o

konkretnych znakach jak i nie mniej złożonej sieci wzajemnych zależności między nimi. Dlatego pewnym podsumowaniem tej tematyki niech będą następujące ryciny.

- (yellow) — sekstyl (60°) HARMONIJNY
- (red) — kwadratura (90°) NIEHARMONIJNY
- - - (green) - trygon (120°) HARMONIJNY
- (black) opozycja (180°) NIEHARMONIJNY

Rycina 3. Relacje między znakami Zodiaku. Pochodzenie ryciny: (Weres, Prinke, 1982, str.129)

Podstawową zasadą jakości jest różnicowanie. Podstawową zaś zasadą żywiołów jest unifikacja. Dlatego też w konstrukcji i w funkcjonowaniu Zodiaku dostrzegamy zasadę jedności w wielości, a zarazem wielości w jedności.

Rycina 4. Zodiak – modyfikacja przejawów energii. Pochodzenie ryciny: (Weres, Prinke, 1982, str.135)

JAKOŚCI		ŻYWIŁY			
		Δ OGIEN ⁺ pozyt.	▽ ZIEMIA ⁻ negat.	Δ POWIETRZE ⁺ pozyt.	▽ WODA ⁻ negat.
KARDYNALNE	- WYTWARZANIE ENERGII - INICIATOR	♂ mars baran I dom jestem INICJUJĄCY ENTUZJASTYCZNY PRZEWODZĄCY	♄ saturn koziorożec X dom stosuje INICJUJĄCY KONKRETYZUJĄCY ORGANIZUJĄCY	♀ wenus waga VII dom porównuje INICJUJĄCY INTELEKTUALIZUJĄCY TOWARZYSZĄCY	☾ księżyc rak IV dom czuje INICJUJĄCY EMOCJONALNY OCHRONIAJĄCY
STAŁE	- KONCENTRACJA ENERGII - KONTYNUATOR	☉ słońce lew V dom tworze STABILIZUJĄCY ENTUZJASTYCZNY NADZORUJĄCY	♀ wenus byk II dom posiadam STABILIZUJĄCY KONKRETYZUJĄCY WYTWARZAJĄCY	♅ uranus wodnik XI dom wiem STABILIZUJĄCY INTELEKTUALIZUJĄCY USPRAWNIAJĄCY	♃ pluton skorpion VIII dom pożadam STABILIZUJĄCY EMOCJONALNY ROZPOZNAJĄCY
ZMIENNE	- TRANSFORMACJA ENERGII - REFORMATOR	♃ jowisz strzelec IX dom postrzegam ADAPTUJĄCY ENTUZJASTYCZNY UZASADNIAJĄCY	♀ merkurj panna VI dom analizuje ADAPTUJĄCY KONKRETYZUJĄCY OCENIAJĄCY	♀ merkurj bliźnięta III dom myśle ADAPTUJĄCY INTELEKTUALIZUJĄCY KOMUNIKUJĄCY	♆ neptun ryby XII dom wierze ADAPTUJĄCY EMOCJONALNY PRZYSWAJAJĄCY

Jak widzimy każdemu znakowi przyporządkowana jest jakaś planeta jako tzw. „władca” znaku. Wiąże się to z tym, że energie planetarne, które symbolizują wykazują pokrewieństwo z doświadczeniami i związanymi z nimi przemianami energetycznymi, które charakterystyczne są dla poszczególnych faz cyklu zodiakalnego, które popularnie określa się znakami Zodiaku. Niektóre planety władają dwoma znakami i wtedy bierze się pod uwagę poszczególne aspekty symbolizowanych przez nie energii, które pokrewne są danym znakom. Warto też dodać, że poszczególne energie planetarne w odmienny sposób manifestowały będą swój charakter w zależności od specyfiki (kolorytu) jaki nada im znak zodiaku. Najpełniej oczywiście przejawiają się w strefach swej dominacji.

W tym miejscu warto by także podać, ujęte w zwięzłej formie, cechy jakie tradycyjnie przypisuje się poszczególnym znakom.

Baran

pozytywne : odwaga, zdecydowanie, szybkość, aktywność, szczerłość intencji,
inicjatywa, inspiracja, entuzjazm

negatywne : niecierpliwość, egoizm, impulsywność, brak subtelności

Byk

pozytywne : cierpliwość, spokój, konsekwencja, łagodność, harmonia współistnienia,
zmysłowość, praktycyzm, stanowczość

negatywne : upór, zaborczość, materializm, skąpstwo, konserwatyzm, złośliwość

Bliźnięta

pozytywne : wszechstronność, komunikatywność, obiektywizm, intelektualizm,
nowatorstwo, ciekawość świata i ludzi

negatywne : powierzchowność, niedokładność, brak koncentracji, plotkarstwo,
zmienność, rozproszenie

Rak

pozytywne : wrażliwość, romantyczność, intuicyjność, szeroka wyobraźnia,
uczuciowość, domatorstwo, opiekuńczość, ostrożność, przywiązanie
negatywne : zmienność nastrojów, przewrażliwienie, zgryźliwość, sentymentalność,
niestabilność, nieśmiałość, samolubność, fraszobliwość, przesadność

Lew

pozytywne : godność, szczerość, protekcyjność, twórczość, otwartość, nobliwość,
szlachetność
negatywne : zarozumiałość, pycha, autokratyzm, nietolerancja, pompatyczność,
próżność, egocentryzm

Panna

pozytywne : analityczność, konkretność, sceptycyzm, skromność, czystość,
dokładność, wiarygodność, perfekcjonizm, krytycyzm, pracowitość,
trzeźwość sądu
negatywne : krytykanctwo, marudność, oschłość, emocjonalny chłód, wygórowane
ambicje, manipulacyjność, pedanteria, masochizm

Waga

pozytywne : bezstronność, wdzięk, artyzm, poczucie partnerstwa, uspołecznienie,
kompromisowość
negatywne : wygodnictwo, lenistwo, niezdecydowanie, narcyzm

Skorpion

pozytywne : wytrwałość, odwaga, zdolność do maksymalnego wysiłku, intuicja,
szczerść, intensywność emocjonalna, koncentracja

negatywne : podejrzliwość, mściwość, bezwzględność, destruktywność,
okrucieństwo, zazdrość, wybujały seksualizm

Strzelec

pozytywne : optymizm, szczerść, otwartość, idealizm, szczodrość, śmiałość,
poczucie sprawiedliwości, jowialność, dobroduszość, prostolinijność

negatywne : skłonność do przesady, gadulstwo, wyolbrzymianie, nadgorliwość,
nieostrożność, brak umiaru, brak taktu

Koziorożec

pozytywne : konkretność, obowiązkowość, lojalność, odpowiedzialność,
zorganizowanie, planowanie, wytrzymałość

negatywne : dyktatorstwo, pragnienie władzy, nadmierna ambicja, melancholijność,
oschłość, formalizm, nieprzejednanie, konserwatyzm, reakcyjność,
sadyzm

Wodnik

pozytywne: tolerancja, humanitaryzm, niekonwencjonalność, oryginalność, poczucie
braterstwa, odkrywczność, niezależność, wynalazczość, wizjonerstwo

negatywne : niepraktyczność, fanatyzm, dogmatyzm, ekscentryczność, brak poczucia
realizmu

Ryby

pozytywne : wrażliwość, intuicyjność, delikatność, subtelność, czułość, altruizm,
poświęcenie, medialność, mistycyzm

negatywne: niezdecydowanie, gnuśność, znerwicowanie, fatalizm, uleganie nałogom,
brak poczucia rzeczywistości, konfuzja

Z lektury niektórych elementów powyższego opracowania można by odnieść wrażenie, że specyfika Zodiaku odnosi się bezpośrednio do konkretnych typów postaw ludzkich i charakterystycznych im rodzajów ekspresji. Jest to oczywiście poniekąd prawda. Chciałbym jednak żeby było sprawą jasno, że fenomen Zodiaku polega nie tylko na tym, że dostarcza on w miarę kompletnej typologii postaw ludzkich, jakie spotykamy w życiu. Co najbardziej znamienne to, że jego holistyczny charakter ujawnia się stopniowo wraz ze wzrastającym poziomem abstrakcji jego ujmowania. Na poziomie najbardziej konkretnym przejawia się on w konkretnych zachowaniach jako reakcjach na nie mniej konkretne sytuacje dostępne doświadczeniu każdego człowieka. Na kolejnym, wyższym poziomie reakcje owe nabierają charakteru rodzaju zachowań (pozytywny vs negatywny). Następnie formują się z nich jakości (kardynalne, stałe, zmienne), które to znajdując jeszcze swój konkretny wymiar w znakach, uwalniają się od niego przeradzając się w żywioły. Te zaś formując swe dynamiczne konfiguracje wyznaczają ogólne typy, by na swym najwyższym poziomie być zarówno matrycą doświadczeń i przemian energetycznych jakie dostępne są jednostce ludzkiej na naszej planecie, jak i archetypem cyklu przemian w ogóle.

Tak w skrócie prezentują się podstawowe elementy astrologicznego abecadła, z których to po uwzględnieniu wszystkich zależności wyłania się szczegółowy obraz konkretnego człowieka.

„ Jeśli mam do czynienia z trudnymi diagnozami psychologicznymi , to najczęściej każe opracowywać horoskop pacjenta , aby uzyskać inny, nowy punkt widzenia.”

C.G. Jung w liście do prof. B.V. Ramana (1947).

IV. Synteza

Podjmując próbę syntetycznego ujęcia prezentowanych powyżej elementów systemów wiedzy o człowieku, rozpocznę od analogii na poziomie globalnym, a następnie zbliżać się będę do ich konkretnych manifestacji, które to przyjmą postać empirycznie weryfikowalną.

Wydaje mi się, że najbardziej charakterystyczną cechą wspólną tych systemów jest holistyczny punkt widzenia, z którego to przyglądają się istocie ludzkiej i którym posługują się do jej opisu. Holizm ów polega więc przede wszystkim na tym, iż człowiek jako psychofizyczna całość, będąc autonomiczną jednostką funkcjonalną, jest jednocześnie częścią większej całości, z którą wiąże go dynamiczne więzi. W przypadku astrologii chodzi tu głównie o założenie partycypacji człowieka w naturalnych cyklach o coraz szerszym zakresie. W przypadku psychologii Junga chodzi tu zaś przede wszystkim o rodowód indywidualnej psyche w relacji do nieświadomości zbiorowej (por. Jacobi 1940). Co więcej oba te systemy zakładają „odbiciowy” charakter budowy i zależności między makro i mikroelementami opisywanych systemów. Dlatego astrologia poszukuje odniesień kosmicznego ładu (gr. *cosmos* = porządek) w konstytucji człowieka. Jung zaś postuluje zależności między nieświadomością zbiorową i indywidualną, a świadomością (zwłaszcza zaś jej centrum – „ja”).

Kolejną ważną analogią jest to, iż systemy te zasadniczą wagę w opisie człowieka przypisują „siłom”, których działania człowiek nie jest zrazu świadom (podkreślenie roli jaką w naszym życiu odgrywa nieświadomość), a dopiero świadomy wysiłek woli pozwala je poznać, zróżnicować i wykorzystać w procesie nieustannego

wzrostu i rozwoju, który poczytują za cel i sens ludzkiej egzystencji. Określenie potencjałów jednostki i sposobów pełnego ich realizowania jest głównym celem jaki stawia sobie zarówno astrologia humanistyczna jak i psychologia analityczna Junga. W ramach tych dwóch podejść psychika człowieka analizowana jest jako system dynamiczny, pozostający w ciągłym ruchu. Ruch ten wynika zaś stąd, że konstytucja człowieka w ujęciu obu tych systemów opiera się na wzajemnym współwystępowaniu w nim sił i tendencji sprzecznych czy wręcz przeciwstawnych, które to prowadzą do wewnętrznych napięć - co jest zasadniczą cechą wspomnianego dynamizmu. U Junga przykładem owych tendencji są chociażby pary przeciwstawnych, podstawowych funkcji psychicznych czy w ogóle taoistyczny charakter myślenia o człowieku. W astrologii zaś takim przykładem są pary nie harmonizujących żywiołów (np. woda – ogień) czy budowa Zodiaku w ogóle.

Taki sposób podejścia do człowieka wymaga specyficznego języka jego opisu. Podstawą takiego języka muszą być elementy na tyle abstrakcyjne by zdołały wyrazić uniwersalny charakter praw, których dotyczą i na tyle konkretne zarazem aby nie utracić związku z ze światem realnych rzeczy i zjawisk, które opisują. Muszą także posiadać zdolność wyrażania czegoś nie wprost, wynikającą z konieczności jednoczenia w sobie zjawisk i rzeczy charakteryzujących się paradoksalnością wynikającą z współlistnienia przeciwieństw. Wymogi te spełnia symbol, a zwłaszcza jego postać spotykana w szeroko rozumianej sztuce. Dlatego też zarówno psychologia Junga jak i astrologia humanistyczna często posługują się symbolizacją jako środkiem wyrazu.

Podsumowując można stwierdzić, że oba te systemy wychodzą z założenia, że życie konkretnego człowieka nie jest izolowanym fenomenem. Jest ono częścią większej całości i podlega prawom nią rządzącym. Dlatego poszukiwały uniwersalnych praw, które wyjaśniają ludzkie doświadczenie (zarówno obecnie jak i na przestrzeni dziejów). Cechą charakterystyczną owych praw jest ich obiektywizm, bowiem są niezależne od jakiegokolwiek aktywności czy też woli podmiotów, których dotyczą. Zadaniem zaś jakie stoi przed świadomie funkcjonującą jednostką systemy te upatrują przede wszystkim w poznaniu swej psychofizycznej konstytucji i wynikających z niej potencjalnych możliwości i ograniczeń oraz na „dostrojeniu” się do naturalnego rytmu cyklu życiowego w ten sposób by zminimalizować straty i zmaksymalizować korzyści związane z doświadczeniami nieodzownie wpisanymi w ów cykl, którego uwieńczeniem ma być osiągnięcie pełni własnego rozwoju. Na polu

astrologii cykl taki odnajdujemy w konstrukcji Zodiaku, u Junga zaś w tzw. procesie indywiduacji.

Po tych uwagach natury ogólnej przejdę teraz do bardziej precyzyjnego naświetlenia (a przynajmniej wskazania) analogii między wybranymi elementami psychologii analitycznej Junga łącznie z polską operacjonalizacją jednego z jej konstruktów, a elementami Astrologii Humanistycznej.

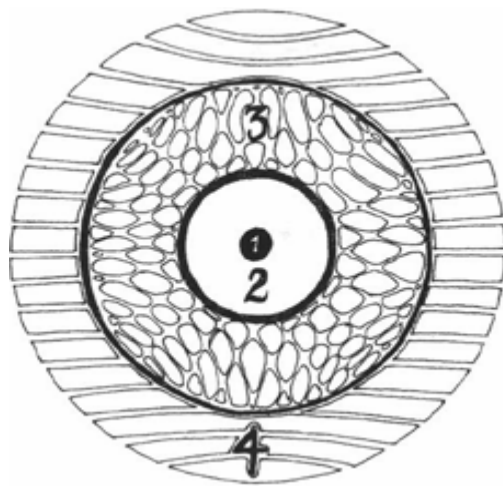
Dla potrzeb tej pracy wyróżniłem cztery główne poziomy analogii w opisie człowieka, prezentowanym przez oba systemy. Każdy kolejny poziom redukuje poziom abstrakcji na jakim opisywany jest człowiek, a ostatni z nich poddany zostanie empirycznej weryfikacji. Poziomy te prezentują się następująco :

Jung		Astrologia Humanistyczna
1. Uniwersalna budowa psyche	-	Człowiek kosmiczny (symbolika planetarna)
2. Podstawowe funkcje psychiczne	-	Żywioty
3. Typ psychologiczny (typ idealny)	-	Znak zodiaku
4. Konkretny typ umysłu (ujęcie Nosala)	-	Kosmogram

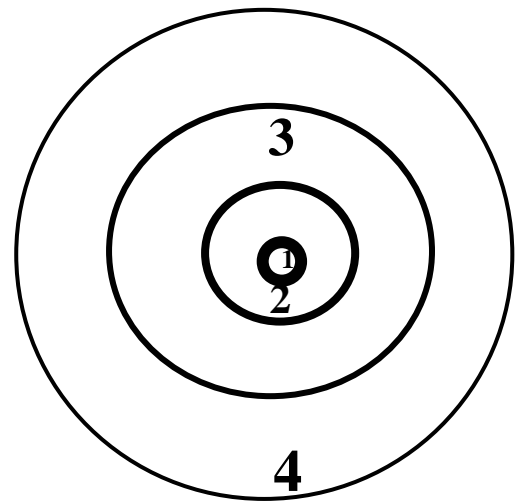
Chciałbym w tym miejscu zaznaczyć, że niemożliwością byłaby pełna, a zarazem krótka analiza porównywanych tu kwestii, z resztą nie jest to celem tej pracy. Dlatego też skupię się głównie na tym aspekcie, który poddany zostanie empirycznej weryfikacji. Pozostałe zaś aspekty potraktuję raczej wzmiankowo aby zasugerować tylko możliwość głębszej i obszerniejszej analizy.

W przypadku aspektu pierwszego posłużę się więc tylko diagramami uzmysławiającymi podobny sposób myślenia, czy wyobrażania sobie budowy psyche (patrz rycina 6.).

Rycina 6. Schematyczne przedstawienie budowy psyche. Pochodzenie ryciny (lewa): Jacobi 1940, str.20

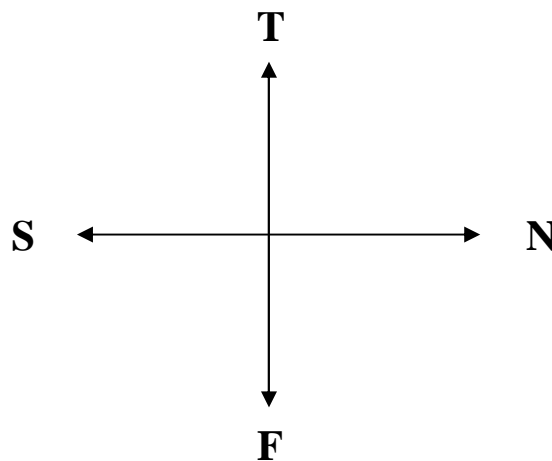
- 1 – ja
- 2 – sfera świadomości
- 3 – sfera indywidualnej nieświadomości
- 4 – sfera zbiorowej nieświadomości

- 1 – Słońce
- 2 – planety wewnętrzne
- 3 – Księżyc
- 4 – planety uniwersalne

Na poziomie mniej uniwersalnym czy też „kosmicznym” o psychologii człowieka według ujęcia Junga stanowią cztery podstawowe funkcje psychiczne. Jung formułując swą tezę o funkcjach psychicznych stworzył z nich następujący model:

Rycina 7. Model podstawowych funkcji psychicznych w ujęciu Junga

Model ten opiera się na założeniu, że poszczególne funkcje tworząc przeciwstawne w swej naturze, choć komplementarne względem siebie pary, wykazują jednocześnie „powinowactwo” (istniejącą możliwość współpracy) względem pozostałych dwóch funkcji znajdujących się w ich najbliższym sąsiedztwie. W ten sposób funkcje te tworzą cztery główne przestrzenie funkcjonalno-typologiczne (co za podstawę swej typologii obrał Nosal). Tak więc otrzymujemy następujące przestrzenie:

- a) Myślenie (T) „współpracujące” z Doznawaniem (S) – (percepcją)
- b) Czucie (F) „współpracujące” z Intuicją (N)
- c) Doznawanie „współpracujące” z Czuciem
- d) Intuicja „współpracująca” z Myśleniem

Poszukując analogicznych odniesień na płaszczyźnie astrologicznej z łatwością przestrzeniom tym przyporządkować można cztery główne żywioły. Tak więc poszczególnym przestrzeniom odpowiadają:

- a) Żywioł ziemski (Ziemia)
- b) Żywioł wodny (Woda)
- c) Żywioł Ognisty (Ogień)
- d) Żywioł powietrzny (Powietrze)

Stworzony przez Junga model funkcji psychicznych jest modelem informatycznym tzn. modelem procesów odbioru i oceny rzeczywistości. W tej postaci model ten jest układem dość statycznym, a dopiero wprowadzenie czynnika energetycznego nadaje mu dynamiczny charakter. Owym czynnikiem jest mechanizm opisujący prawa dystrybucji libido-energii psychicznej (mech. ekstra/introwersji). Czynniki ów sprawia, że poszczególne przestrzenie funkcjonalno-typologiczne różnicują się na podstawowe typy psychologiczne, przekształcając tym samym statyczny model informacyjny w dynamiczny model informatyczno-energetyczny.

Chcąc odnaleźć analogiczny czynnik na płaszczyźnie astrologicznej należałoby odnaleźć jakiś naturalny cykl związany z dystrybucją energii na naszej planecie. Wydaje się, że takim cyklem mógłby być, związany ze zmianami pór roku, cykl obiegu Ziemi dookoła Słońca, który właśnie decyduje w sensie astrologicznym o przynależności danej jednostki do określonej manifestacji poszczególnych żywiołów

– znaków Zodiaku. Co ciekawe, Jung twierdzi, że w naturalnym rytmie życia okresy intro i ekstrawersji występują naprzemiennie, a gdy spojrzymy na konstrukcję Zodiaku to zauważymy, że tzw. znaki parzyste i nieparzyste (które można w pewnym sensie utożsamiać z ekstra i introwersją) występują naprzemiennie, co mogłoby sugerować, że osoby rodzące się w poszczególnych miesiącach roku różnić się będą w zakresie tej właśnie cechy. Co jeszcze ciekawsze, próby weryfikacji tej hipotezy podjął się w latach siedemdziesiątych wybitny psycholog – Hans Eysenck (Eysenck, 1978). On to, współpracując z O. Whitem i astrologiem J. Mayo przebadał 2324 osoby swym testem EPI i skorelował między innymi wymiar ekstrawersji z przynależnością do danego znaku zodiaku. Efektem był wzór tzw. „zębów piły” czyli potwierdzenie naprzemiennie występującej tendencji do ekstra/introwersji u osób rodzących się w kolejnych miesiącach roku. Zależność ta szerzej znana była na płaszczyźnie psychologicznej jako tzw. seasons of birth (Cooper, 1973) i choć budziła wiele kontrowersji (Wendt, 1978) to niemniej jednak stanowi ciekawy przyczynek do dalszych badań.

W przypadku aspektu trzeciego (typ psychologiczny – znak Zodiaku) analiza zebranych informacji wskazuje, że odpowiednikami typów Junga są powszechnie znane znaki zodiaku (podstawowe manifestacje żywiołów). Oto jak w tej kwestii wypowiada się znany polski astrolog dr Leszek Weres :

„Dlatego też na znaki zodiaku powinniśmy patrzeć przede wszystkim jak na dwanaście wyróżnialnych i odmiennych od siebie typów postaw, a zarazem rodzajów ludzkiej ekspresji” (Weres, Prinke, 1982, str.116)

Ze względu na fakt, iż znaków zodiaku jest dwanaście, typologia astrologiczna nie w pełni pokrywa się z zakresem typologii jungowskiej.

Syntetycznie ujmując dotychczas zgromadzoną wiedzę o jungowskich typach i znakach zodiaku, analogie o których tu mowa prezentują się następująco:

Typy myślowe:

♈ - Ekstrawertyczny typ myślowy.

♉ - Introwertyczny typ myślowy.

Typy czuciowe:

♊ - Introwertyczny typ uczuciowy

♃ - Ekstrawertyczny typ uczuciowy

Typy intuicyjne:

♁ - Ekstrawertyczny typ intuicyjny

♂ - Introwertyczny typ intuicyjny

Typy doznaniowe:

♆ - Introwertyczny typ doznaniowy

♄ - Ekstrawertyczny typ doznaniowy

Wymienione powyżej znaki zodiaku prezentują typy psychologiczne w ich (jak to nazywa Jung) „czystej” postaci. Pozostałe zaś prezentują obraz tzw. typów „mieszanych”. Są to:

♅ - Introwertyczny typ uczuciowo - intuicyjny

♎ - Ekstrawertyczny typ myślowo - doznaniowy

♊ - Ekstrawertyczny typ percepcyjno - uczuciowy

♏ - Introwertyczny typ myślowo – intuicyjny

Chciałbym w tym miejscu wyraźnie podkreślić, że podana powyżej klasyfikacja jest jedynie wstępnym i czysto teoretycznym ujęciem tej kwestii. Zdecydowałem się jednak ją podać ze względu na potencjalną możliwość podjęcia tego tropu badań i ustalenia pełnego i rzetelnego zakresu owej klasyfikacji.

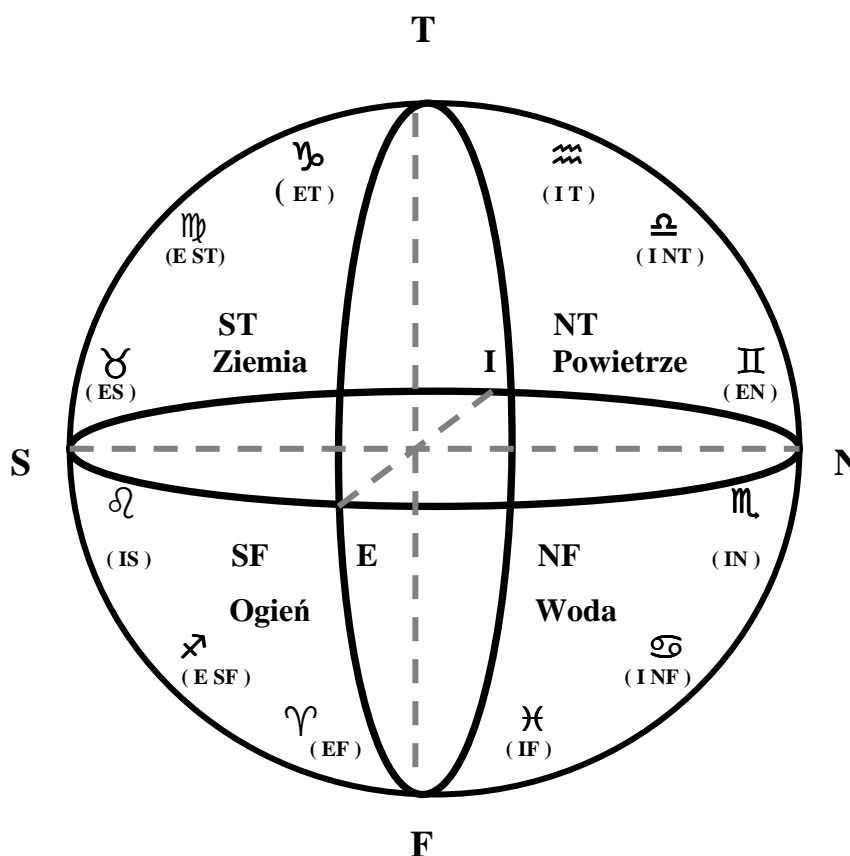
Oczywiście optymalnym rozwiązaniem byłoby rozwinięcie psychologicznej charakterystyki prezentowanych tu typów i empiryczne zweryfikowanie stawianych tu tez. Niestety zabieg taki wymagałby z jednej strony odrębnej wręcz monografii, z drugiej zaś użycia narzędzia diagnostycznego umożliwiającego badanie owych typów w pełnym ich zakresie. Jedynym zaś powszechnie dostępnym w Polsce narzędziem diagnostycznym operacjonalizującym teorię Junga jest skala STU Nosala, która zagadnienie typów psychologicznych sprowadza do funkcji psychicznych, redukując tym samym liczbę typów z szesnastu do czterech.

Mając powyższe na uwadze, przejdę teraz do charakterystyki ostatniego z wymienionych i najbardziej konkretnego zarazem poziomu analogii między

porównywanymi systemami. Traktowanie tego poziomu jako najbardziej konkretnego jest jednak nie do końca słuszne. Owszem, jest on najbardziej konkretny pod tym względem, że jego zakres odnosi się do konkretnego człowieka, a syntetyczne tezy poddać można empirycznej weryfikacji. Jednak zredukowane ujęcie koncepcji Junga, z którym spotykamy się u Nosala wymusza cofnięcie się na bardziej ogólny, mniej zróżnicowany i co za tym idzie mniej precyzyjny poziom opisu człowieka w porównaniu z sytuacją, z którą mieliśmy do czynienia na poprzednim poziomie.

Syntetyczne (i symboliczne zarazem) ujęcie z punktu widzenia poziomu poprzedniego wyglądałoby więc tak :

Rycina 8. Schematyczne wyobrażenie zależności typ psychologiczny – znak zodiaku

Syntetyczne zaś ujęcie wymuszone niejako ramami potencjalnej weryfikowalności empirycznej wygląda następująco:

Rycina 9. Schematyczne przedstawienie zależności typ umysłu – żywioł.

Zebrane informacje o poszczególnych typach umysłu jak i o znakach, będących manifestacjami żywiołów pozwalają upewnić się w słuszności dokonanego przyporządkowania. I tak, w przypadku typu KO i żywiołu ognistego mamy do czynienia z następującymi analogiami:

KO	ZIEMIA
regularność (+)	- konsekwencja - cierpliwość - pracowitość - obowiązkowość
tempo (-)	- spokój - łagodność - wytrzymałość
kompletność kategoryzacji (+)	- konsekwencja - dokładność

	- perfekcjonizm
	- pedanteria
	- formalizm
sztywność (+)	- upór
	- zaborczość
	- konserwatyzm
	- stanowczość
	- dyktatorstwo
	- nieprzejednanie
metaforyzm (+)	- praktycyzm
	- materializm
	- konkretność
ostrożność (+)	- skromność
	- sceptycyzm
sekwencyjność (+)	- analityczność
	- zorganizowanie
	- planowanie

GO

siła pobudzenia (+)

płynność myślenia (+)

zakres pamięci (+)

skala kłamstwa (+)

POWIETRZE

- ciekawość świata i ludzi

- uspołecznienie

- intelektualizm

- komunikatywność

- odkrywczność

- wynalazczość

- nowatorstwo

- wszechstronność

- plotkarstwo

	- zmienność
kompletność kategoryzacji (+)	- fanatyzm
metaforyzm (-)	- obiektywizm
sztywność (+)	- dogmatyzm
neurotyzm (-)	- niezależność
szybkie upływanie czasu (+)	- brak poczucia realizmu
	- rozproszenie

KS

siła pobudzenia (+)

ruchliwość (+)

regularność (-)

tempo (+)

ekstrawersja (+)

skala kłamstwa (-)

OGIEŃ

- aktywność
- entuzjizm
- brak umiaru

- inicjatywa
- nadgorliwość

- niecierpliwość

- szybkość

- otwartość
- optymizm
- zdecydowanie
- inspiracja
- jowialność
- gadulstwo

- szczerłość
- godność

	<ul style="list-style-type: none"> - szlachetność - prostolinijność - poczucie sprawiedliwości
ryzykowność (+)	<ul style="list-style-type: none"> - odwaga - śmiałość - nieostrożność
impulsywność (+)	<ul style="list-style-type: none"> - impulsywność - skłonność do przesady - brak taktu
probabilizm (+)	<ul style="list-style-type: none"> - idealizm
oryginalność (+)	<ul style="list-style-type: none"> - twórczość
GS	WODA
siła pobudzenia (-)	<ul style="list-style-type: none"> - subtelność - delikatność
introwersja (+)	<ul style="list-style-type: none"> - wrażliwość - nieśmiałość - romantyczność
neurotyzm (+)	<ul style="list-style-type: none"> - zmienność nastrojów - przewrażliwienie - znerwicowanie - uczuciowość - intensywność emocjonalna - niestabilność
skala kłamstwa (-)	<ul style="list-style-type: none"> - szczerłość
inercja (+)	<ul style="list-style-type: none"> - gnuśność

	- fatalizm
	- mściwość
	- sentymentalność
ruchliwość (-)	- domatorstwo
	- przywiązanie
płynność myślenia (-)	- niezdecydowanie
	- konfuzja
metaforyzm (+)	- szeroka wyobraźnia
probabilizm (+)	- mistycyzm
	- przesadność
	- medialność
kompletność kategoryzacji (-)	- intuicyjność

Należy pamiętać, że efektem diagnozy skalą STU nie jest jeden typ umysłu. Wręcz przeciwnie, model umysłowości diagnozowanego indywiduum składa się ze wszystkich czterech typów umysłowości idealnych, które to w różnym stopniu „zabarwiają” umysł konkretnego człowieka, tworząc swoistą mapę umysłowości jednostki.

Analogicznie sytuacja ta przedstawia się na płaszczyźnie diagnozy astrologicznej, na podstawie której stworzyć można także mapę głównych energii – żywiołów konstytuujących wstępną charakterystykę diagnozowanej osoby.

„[...] Z dość dużym stopniem prawdopodobieństwa można oczekiwać, że określonej sytuacji psychologicznej towarzyszyć będzie analogiczna konfiguracja astrologiczna [...].”

C.G. Jung w liście do A. Barbaulta (1954).

V. Badania własne

1. Problem badawczy

Chcąc ująć problem badawczy tej pracy w sposób najogólniejszy należy stwierdzić, iż polega on na próbie wstępnego ustalenia czy astrologia humanistyczna przedstawia potencjalną wartość z punktu widzenia psychologii, a w szczególności diagnozy psychologicznej.

Zdaję sobie oczywiście sprawę, że takie ujęcie tego zagadnienia wskazuje na bardzo szeroki zakres możliwych prac badawczych. Dlatego też precyzując, czy też zawężając ów obszar starałem się wybrać taki wariant, który z jednej strony pozwoliłby na w miarę prosty sposób badania interesujących mnie związków, z drugiej strony nie spłycałby zbyt mocno zarówno psychologicznego wymiaru oceny danego człowieka jak i holistycznego punktu widzenia w tej kwestii, jaki prezentuje astrologia humanistyczna. To właśnie sprawiło, że koniecznością stało się znalezienie płaszczyzny, czy też „przestrzeni poznawczej”, która sprostałaby tym wymaganiom.

Kluczowym zagadnieniem stała się kwestia holistycznego podejścia do człowieka. Ten fakt właśnie sprawił, że uwagę swą zwróciłem w kierunku koncepcji psychologicznych C. G. Junga, które to stanowią w mej ocenie obiecującą płaszczyznę wyjściową do syntetycznego łączenia wiedzy psychologicznej z astrologiczną.

Autor tych koncepcji jest z pewnością przedstawicielem holistycznego sposobu ujmowania człowieka. zaś lektura chociażby jego listów (Jung, 1980) ujawnia co najmniej pozytywny stosunek autora do wiedzy astrologicznej (przykładem tego są

na przykład cytaty poprzedzające rozdział III. niniejszej pracy). To pozwala wnioskować, że astrologiczne koncepcje patrzenia na jednostkę ludzką z pewnością nie były sprzeczne z jego poglądami w tym zakresie. Przesłanki te stały się podstawą do skonstruowania opisanej poniżej procedury badawczej.

2. Zmienne i ich operacjonalizacja

Zmiennymi w tym badaniu są :

a) podstawowe funkcje psychiczne

Są to wyróżnione przez Junga podstawowe sposoby orientowania się danej jednostki w rzeczywistości : doznanie (percepcja w ujęciu Nosala), intuicja, myślenie, czucie.

b) dominujący sposób orientowania się człowieka w rzeczywistości (dominująca funkcja psychiczna)

Dominującą funkcją psychiczną jest ta, która w wyniku badania osiąga najwyższą wartość punktową (chodzi o wskaźnik preferencji – wybory pozytywne)⁷.

c) konstelacja podstawowych funkcji psychicznych

Konstelacje powstawały w ten sposób, że najbardziej preferowana funkcja psychiczna u danej osoby otrzymywała wartość porządkową 1; druga pod względem preferencji wartość 2. W ten sposób porangowano wszystkie funkcje, które utworzyły czteroelementową konstelację.

d) typy umysłu

Typ umysłu w ujęciu Nosala to określony styl preferencji poznawczych opierający się na podstawowych sposobach percepcji i oceny rzeczywistości (odpowiedniki jungowskich funkcji psychicznych). Nosal wyróżnił cztery typy umysłu : KO (konkretno – obiektywny), GO (globalno – obiektywny), KS (konkretno – subiektywny), GS (globalno – subiektywny).

e) dominujący styl preferencji poznawczych (dominujący, wśród czterech, typ umysłu)

Dominującym typem umysłu jest ten, który w wyniku badania osiąga najwyższą wartość punktową (chodzi o wskaźnik preferencji).

f) konstelacja typów umysłu

Konstelacje te powstawały w ten sam sposób co konstelacje funkcji psychicznych

⁷ Wartości punktowe uzyskiwane są w drodze badania (opisanymi poniżej) : skalą STU i algorytmem przeliczania wyników badania astrologicznego na wartości skali STU

g) „wyrazistość” typu umysłu

Aby wynik osoby badanej zaliczyć do kategorii wyraźnego (zróżnicowanego) typu umysłu, musiał spełniać co najmniej dwa z następujących wymagań :

- jeden z typów wyraźnie dominuje (wartość typu dominującego jest co najmniej o pięć punktów większa od kolejnego pod tym względem)
- najwyższej wartości wśród preferencji towarzyszy najniższa wartość awersji (wybory negatywne) oraz najniższej wartości preferencji towarzyszy najwyższa wartość awersji
- hierarchia preferencji jest zgodna z hierarchią awersji (tzn. typ dominujący ma najniższy wskaźnik awersji, drugi pod tym względem drugi z najsłabszych wskaźników awersji itd.)

Badanie ma charakter korelacyjny.

3. Hipotezy badawcze

Hipoteza 1 :

Istnieją związki pomiędzy funkcjami psychicznymi danego człowieka, opisanymi w typologii Junga – Nosala, a tymi samymi funkcjami opisywanymi przez Astrologię Humanistyczną.

Hipoteza 1.1 :

Na podstawie danych astrologicznych można wnioskować o dominującym sposobie orientowania się w rzeczywistości danej osoby (jednym z czterech w typologii Junga – Nosala).

Hipoteza 1.2 :

Konstelacja głównych funkcji psychicznych ustalona na podstawie badania psychologicznego (badanie skalą STU) zgodna jest z analogicznymi danymi uzyskanymi na podstawie badania astrologicznego.

Hipoteza 2 :

Istnieją związki pomiędzy typologią umysłu jednostki, ustalaną w drodze diagnozy psychologicznej (badanie skalą STU) i astrologicznej.

Hipoteza 2.1 :

Dane astrologiczne pozwalają na ustalenie dominującego stylu preferencji poznawczych (typu umysłu) danej osoby.

Hipoteza 2.2 :

Istnieje zgodność pomiędzy konstelacjami w obrębie typologii umysłu jednostki, tworzonymi na podstawie badania psychologicznego (badanie skalą STU) i astrologicznego.

Hipoteza 3 :

Im wyraźniejszy typ umysłu tworzy psychologia danej jednostki, tym wyraźniejsze są wskazania astrologiczne w tym zakresie.

4. Metody badawcze

Zanim przejdę do opisu samych metod badawczych chciałbym zwrócić uwagę na kilka problemów na jakie natknąłem się w procesie ich doboru.

Problemy o których tu mowa to kwestia nieuniknionych zniekształceń jakim podlega gromadzony materiał badawczy, zarówno w momencie jego powstawania jak i kolejnych faz jego obróbki. Cały proces badawczy tej pracy podzielić można na pięć faz (wśród których co najmniej trzy zagrożone są możliwością zaistnienia zniekształceń) :

1. Samoopis osoby badanej
2. Obliczanie wyników testu
3. Sporządzanie kosmogramu (horoskopu urodzeniowego)
4. Interpretacja kosmogramu
5. Badanie korelacyjne wyników obu miar

Jeśli chodzi o fazę pierwszą, to jest to nieodłączny problem testów papier-ołówek. Chodzi tu przede wszystkim o kwestię samoświadomości osoby badanej jak i możliwości manipulacji (świadomej bądź nieświadomej) w zakresie autoprezentacji. Jest to niestety proces nieunikniony w tym przypadku (mam na myśli oczywiście potencjalną możliwość), któremu nie sposób przeciwdziałać w ramach tak opracowanych badań.

Jeśli chodzi o drugą fazę badania to czynność ta jest zobiektywizowana, gdyż istnieją jasne i wystandaryzowane sposoby oceny wyników.

W przypadku fazy trzeciej, jest to proces jedynie potencjalnie obiektywny. Podkreślam tu znaczenie słowa „potencjalnie”. Chodzi o to, że do sporządzenia horoskopu urodzeniowego niezbędna jest oprócz dnia, miesiąca, roku i miejsca także dokładna godzina urodzenia. Jednak w tzw. krajach zachodnich (do których pod tym względem przynajmniej Polska się zalicza), w przeciwieństwie do krajów Wschodu takich jak Chiny czy Indie, nie przywiązuje się większej wagi do dokładnego momentu urodzenia się dziecka, a czynnik ten jest bardzo ważnym, a czasami niezbędnym warunkiem do precyzyjnego posługiwania się kosmogramem.

Tak więc konstrukcja kosmogramu – czyli jakby zbieranie potencjalnych informacji na temat danej osoby jest w pełni niezależne od podmiotu, którego dotyczy i na tyle obiektywne na ile precyzyjnie zanotowany i przekazany został dokładny czas urodzenia się danej osoby. Dalszy ciąg konstruowania kosmogramu jest już w pełni zobiektywizowany, gdyż opiera się na znanym i precyzyjnie wyliczonym ruchu planet Układu Słonecznego (ich pozycji w momencie urodzenia a dokładnie zacerpnięcia pierwszego samodzielnego oddechu) po ekliptyce i ruchu dobowym Ziemi dookoła własnej osi.

Jeśli chodzi o kolejną fazę, to o ile w zakresie badania psychologicznego opieramy się o zsubiektywizowany dobór informacji o osobie badanej i zobiektywizowaną ich interpretację, tak w zakresie badania astrologicznego spotykamy się najczęściej z sytuacją dokładnie odwrotną. O ile konstrukcja kosmogramu jest względnie obiektywna, tak jego interpretacja obciążona jest subiektywnym czynnikiem w postaci wiedzy, intuicji i doświadczenia konkretnego astrologa. Z podobną sytuacją zetknęliśmy się w naszym badaniu. Choć wyniki wydawały się bardzo obiecujące, to doszliśmy do wniosku, że badanie traci na naukowym charakterze i staje się niereplikowalne, co jest jednym z najpoważniejszych zarzutów pod adresem tego typu badań. Zdecydowaliśmy się więc wykluczyć ten czynnik w możliwie

największym stopniu. Ustalone więc zostały „twarde” wskaźniki przekodowywania danych zawartych w kosmogramie na wartości obowiązujące w zakresie skali STU. W tym miejscu należy zwrócić uwagę na główny problem ustalania tzw. „twardych” wskaźników astrologicznych. Biorąc pod uwagę ilość danych oraz ilość ich różnorodnych konfiguracji, jakie trzeba brać pod uwagę w pełni rzetelnej interpretacji astrologicznej kosmogramu, spotykamy się z sytuacją, w której wspomniane wskaźniki musiałyby przyjąć formę wręcz podręcznika do interpretacji. Ze względu na wymóg klarowności procesu badawczego, niezbędny był kompromis w tej sprawie, na którym niestety ucierpiała precyzja procesu interpretacyjnego (redukcja ilości wskaźników).

Powstał w ten sposób swego rodzaju algorytm (klarowny i w miarę prosty w użyciu) według którego przelicza się dane.

W przypadku fazy ostatniej, metody statystyczne, których użyto w tej pracy wymienione zostaną w dalszej części pracy.

a) psychologiczna – skala STU

Systemem wyjściowym do wnioskowania o psychice osoby badanej była koncepcja Typów Psychologicznych autorstwa C. G. Junga. Jako, że koncepcja ta nie została zoperacjonalizowana przez samego autora, do celów badawczych wykorzystałem pracę Cz. Nosal.

Narzędzie to powstało na drodze operacjonalizacji zredukowanej postaci wspomnianej koncepcji Junga (Nosal, 1992) i nazywa się Skalą Typów Umysłu (STU).

Test ten jest skalą przymiotnikową, za pomocą której osoba badana dokonuje samoopisu cech swojego umysłu, które Nosal nazywa preferencjami poznawczymi. Skala ta składa się z dwustu przymiotników uszeregowanych w wiersze składające się z czterech pozycji w każdym. Zadaniem osoby badanej jest zapoznanie się z treścią pozycji danego wiersza, następnie dokonanie oceny, który z tych przymiotników najlepiej opisuje cechę jego umysłu (zaznaczany jest znakiem „+”), a który czyni to w sposób najmniej trafny. (zaznaczany jest znakiem „-”). Procedurę tą badany powtarza aż wszystkie pięćdziesiąt wierszy zostanie ocenione w ten sposób. Wynikiem badania jest układ ośmiu liczb informujący o strukturze preferencji i awersji zarówno w obrębie typologii umysłu danej osoby jak i jej głównych funkcji

psychicznych (podstawowych preferencji poznawczych), które legły u podstawy tworzenia się danego typu. Oznacza to, że wynik tej diagnozy wskazuje na hierarchię „wysycenia” typologii umysłu danej jednostki poszczególnymi typami umysłu jak i głównymi funkcjami psychicznymi, zarówno w przypadku preferencji jak i awersji. Wynik ten obliczany jest za pomocą skonstruowanych w tym celu kluczy diagnostycznych.

Oto jak prezentują się współczynniki rzetelności pomiaru dla poszczególnych skal (typów umysłu) oraz wartości standardowego błędu pomiaru :

Tabela 1. Współczynniki korelacji informujące o rzetelności (stabilności) pomiaru testowego (Nosal; 1992, str. 171)

Skale pomiarowe	Wartości r_{tt}		
	Konkretność-obiiektywność	.68	.78
Globalność-obiiektywność	.83	.86	.79
Konkretność-subiektywność	.75	.81	.76
Globalność-subiektywność	.90	.92	.88
Liczebność grupy	27	30	23
Odstęp czasu w tygodniach	2	3	2
Płeć	M	K	K

Tabela 2. Wartości standardowego błędu w pomiarze preferencji poznawczych (Nosal, 1992, str. 172)

Skala pomiarowa	Wartość błędu	
	minimalna	maksymalna
Konkretność-obiiektywność	1.78	2.32
Konkretność-subiektywność	1.22	1.85
Globalność-obiiektywność	1.76	2.42
Globalność-subiektywność	1.19	1.66

Arkusze odpowiedzi tego testu zostały zmodyfikowane w ten sposób, że odpowiedzi zaznaczane są na tym samym arkuszu, na którym znajdują się przymiotniki opisujące poszczególne typy umysłu. Zabieg taki miał na celu ułatwienie osobie badanej wykonania tego testu. Wzór takiego arkusza znajduje się w załączniku.

Dla potrzeb badania korelacyjnego wykorzystywano tylko wskaźniki preferencji.

b) astrologiczna – algorytm przeliczania danych zawartych w kosmogramie na wyniki z zakresu skali STU

Badanie astrologiczne oparte zostało na kosmogramach sporządzonych za pomocą powszechnie dostępnego programu komputerowego przeznaczonego do obliczania horoskopów urodzeniowych oraz na opracowanym przez astrologa algorytmie przeliczania wyników badania astrologicznego na wartości z zakresu skali STU. Procedura tworzenia owego algorytmu wyglądała w następujący sposób :

- zapoznanie się astrologa ze skalą STU (główne założenia teoretyczne), zamieszczoną w tej pracy charakterystyką psychologiczną przedstawicieli poszczególnych typów oraz wykazem przymiotników określających poszczególne typy umysłu.
- korzystając ze zgromadzonych informacji na temat typologii umysłów i znając dane urodzeniowe osób badanych, astrolog szacował z jakim natężeniem osoba, której kosmogramem dysponował powinna według niego reprezentować poszczególne typy umysłu. Następnie dostawał informację zwrotną na temat wyniku badaniem skalą STU. W ten sposób oceniał jakie czynniki astrologiczne są najważniejsze z punktu widzenia cech psychologicznych z zakresu skali STU. Zakres owej „ kalibracji ” obejmował 20 osób badanych.

Sposób korzystania z algorytmu :

W pierwszej kolejności należy zapoznać się z elementarnymi informacjami z zakresu astrologii i interpretacji kosmogramu. Chodzi tu wyłącznie o tak elementarne informacje jak :

- jak w kosmogramie zaznaczone są : Ascendent, Descendent, medium coeli (MC), immum coeli (IC), domy
- jak oznacza się poszczególne planety – ich symbole graficzne

- co to są i jak oznacza się podstawowe aspekty astrologiczne
- co to jest władca znaku bądź ascendentu
- co to są planety indywidualne

Następnie przystępuje się do przeliczania danych zawartych w kosmogramie według kolejności następujących po sobie wskaźników algorytmu, które w tym celu zostały zhierarchizowane co do ważności oddziaływania w zakresie czynników psychologicznych z punktu widzenia skali STU.

Czynność tą kontynuujemy aż do uzyskania łącznej sumy pięćdziesięciu punktów.

Wytlumaczenie podstawowych skrótów i formuł używanych w poniższym algorytmie :

P - punkty

X P Y - oznacza, że przyznajemy wskazaną ilość punktów (X) dla danego typu umysłu (Y)

P dla Żywiotu – oznacza to, że przyznajemy daną liczbę punktów dla typu, któremu odpowiada żywioł obejmujący znak, w którym znajduje się dana planeta

Przypominam (patrz rozdział IV.), że przyporządkowanie typ umysłu – żywioł wygląda tak :

Ziemia – typ KO

Powietrze – typ GO

Ogień – typ KS

Woda – typ GS

P dla władcy ascendentu – oznacz to, że punkty przyznajemy typowi odpowiadającemu danemu żywiołowi, w którym znajduje się władca znaku ascendentu

Obsadzenie – termin ten oznacza relacje w jakich znajduje się dany wskaźnik astrologiczny (np. ascendent) z innymi elementami kosmogramu (np. planetami)

Algorytm przeliczania danych zawartych w kosmogramie na wyniki z zakresu skali STU :

Obsadzenie Ascendentu

koniunkcje (do 10 stopni)

kwadratury (do 5 stopni) – połowa punktacji; planet powyżej Saturna nie punktujemy

- punkty dla żywiołu tylko przy koniunkcji
- jeżeli planeta w 1 domu (więcej niż 10 stopni) to połowa punktacji
- Ryby bez punktów
- jeżeli wynik dzielenia punktacji daje liczbę niecałkowitą, to zaokrąglamy ją w górę – gdy dany aspekt jest silny (do 3 stopni) lub w dół gdy dany aspekt jest słaby (powyżej 3 stopni)

SŁOŃCE 3P KS

MERKURY 6P GO, 2P KO, 2P KS

WENUS 3P GS, 2P dla żywiołu

KSIĘŻYC 5P GS, 2P KS

MARS 4P KS, 4P dla znaku (w ogniu 4 p dla władcy Ascendentu)

- koniunkcje powyżej 6 stopni - połowa punktacji dla niższych planet

JOWISZ 5P GO

SATURN 4P KS, 2P dla żywiołu (w ogniu 3P dla władcy Ascendentu)

URAN 4P GO, 2P KS, 2P dla żywiołu

PLUTON 2P GO, 2P KO, 2P dla żywiołu

Obsadzenie MC (w każdym wypadku 3P KO - oprócz Neptuna)

koniunkcje (do 10 stopni)

- Ryby bez punktów
- jeżeli wynik dzielenia punktacji daje liczbę niecałkowitą, to zaokrąglamy ją w górę – gdy dany aspekt jest silny (do 3 stopni) lub w dół gdy dany aspekt jest słaby (powyżej 3 stopni)

SŁOŃCE 2P KO

MERKURY 3P GO, 2P KO (jeśli w 9. domu)

3P KO, 2P GO (jeśli w 10. domu)

2P dla żywiołu (w ogniu 2P KS)

WENUS 4P GO, 2P dla żywiołu (w ogniu 2P)

KSIĘŻYC 4P GS

MARS 3P KO, 3P dla żywiołu (w ogniu 2P)

- koniunkcje powyżej 6 stopni - połowa punktacji dla poniższych planet

JOWISZ 3P GO, 2P KO

SATURN 5P KO

URAN 2P GS, 2P KS, 2P GO

PLUTON 2P GO, 2P KO

Obsadzenie Descendentu

koniunkcje (do 10 stopni)

- Ryby bez punktów

- jeżeli wynik dzielenia punktacji daje liczbę niecałkowitą, to zaokrąglamy ją w górę – gdy dany aspekt jest silny (do 3 stopni) lub w dół gdy dany aspekt jest słaby (powyżej 3 stopni)

SŁOŃCE 2P GO, 2P GS

MERKURY 5P GO, 2P dla żywiołu

WENUS 5P GO, 2P GS

KSIĘŻYC 4P GS

MARS 3P GO, 2 KS, 3P dla żywiołu

- koniunkcje powyżej 6 stopni - połowa punktacji dla poniższych planet

JOWISZ 3P GO, 3P GS

SATURN 4P KO, 2P GO

URAN 4P GO

PLUTON 3P GO

Obsadzenie IC (w każdym wypadku 2P GS)

koniunkcje (do 10 stopni)

- Ryby bez punktów
- jeżeli wynik dzielenia punktacji daje liczbę niecałkowitą, to zaokrąglamy ją w górę – gdy dany aspekt jest silny (do 3 stopni) lub w dół gdy dany aspekt jest słaby (powyżej 3 stopni)

SŁOŃCE 4P dla żywiołu

MERKURY 3P GO, 2P KS

WENUS 2P GO, 2P GS, 1P dla żywiołu

KSIĘŻYC 5P GS

MARS 5P GS, 2 KS, 2P dla żywiołu

- koniunkcje powyżej 6 stopni - połowa punktacji dla poniższych planet

JOWISZ 3P GO, 2P GS

SATURN 5P KO, 3P GO

URAN 3P KS

PLUTON 2P GO, 2P KS, 2P dla żywiołu

Obsadzenie góry i dołu kosmogramu

a) Obsadzenie góry (minimum cztery planety 60 stopni wokół MC)

- jeżeli min. 3 planety po lewej stronie - 5P KO
- jeżeli min. 3 planety po prawej stronie - 2P KO, 3P GO
- jeżeli równowaga - 4P KO

b) Obsadzenie dołu (minimum cztery planety 60 stopni wokół IC)

- jeżeli min. 3 planety po lewej stronie - 3P GS, 2P GO
- jeżeli min. 3 planety po prawej stronie - 5P GS

- jeżeli równowaga - 4 NF

Aspekty

Koniunkcje (do 10 stopni)

Opozycje [do 6 stopni (planety indywidualne liczymy tak jak koniunkcje)]

Kwadratury do 6 stopni - połowa punktacji

- punkty dla żywiołu tylko przy koniunkcji
- Ryby bez punktów
- jeżeli wynik dzielenia punktacji daje liczbę niecałkowitą, to zaokrąglamy ją w górę – gdy dany aspekt jest silny (do 3 stopni) lub w dół gdy dany aspekt jest słaby (powyżej 3 stopni)

a) **SŁOŃCE**

MERKURY 2P GO, 1P dla żywiołu

WENUS 2P GO, 3P dla żywiołu

KSIEŻYC 4P GS, 2P dla żywiołu

MARS 3P KS, 2P dla żywiołu

JOWISZ 3P GO, 2P KS

SATURN 4P KO, 2P GO, 2P dla żywiołu (w ogniu 2P GS, 1P KS)

URAN 2P GO, 1P GS, 1P KS

PLUTON 2P GO, 2P KO, 1P dla żywiołu

b) **KSIEŻYC**

MERKURY 2P GS, 4P GO

WENUS 2P GO, 3P dla żywiołu (w ogniu 2P)

MARS 5P GS, 2P KS, 2P dla żywiołu (przy kwadraturze 2P dla położenia Księżyca w żywiole)

JOWISZ 3P GS, 2P GO, 1P KS, 2P dla żywiołu

SATURN 5P KO, 2P dla żywiołu (w ogniu 2P GS, 1P KS)

URAN 2P GO, 2P KS, 1P GS, 1P dla żywołu
PLUTON 2P GS, 2P GO, 1P dla żywołu

c) **MARS**

MERKURY 8P GO, 2P KO, 2P dla żywołu
WENUS 4P GO, 2P dla żywołu
JOWISZ 3P GO, 2P KS, 3P dla żywołu
SATURN 4P KO, 2P GO
URAN 2P KS, 2P GO, 2P dla żywołu
PLUTON 2P GO, 2P SF

Położenie Ascendentu w znakach

BARAN 3P KS, 1P KO, 2P dla władcy Ascendentu
BYK 4P KO, 1P dla władcy Ascendentu
BLIŹNIĘTA 5P GO
RAK 3P GS, 3P KO
LEW 2P KS, 2P GS, 2P dla władcy Ascendentu
PANNA 3P KO, 3P GO
WAGA 3P GO, 2P GS, 2P dla władcy Ascendentu
SKORPION 2P GS, 3P GO
STRZELEC 2P KS, 3P dla władcy Ascendentu
KOZIOROŻEC 5P KO, 2P GO
WODNIK 2P GO, 1P GS, 1P dla położenia Urana w żywole

Położenie Słońca w znakach

BARAN 4P KS
BYK 3P GS, 1P KO
BLIŹNIĘTA 4P GO
RAK 3P GS, 2P KO
LEW 4P KS
PANNA 3P KO, 2P GO

WAGA	2P GO, 2P GS
SKORPION	2P GS, 2P GO
STRZELEC	3P GO, 1P KS, 2P władca
KOZIOROŻEC	3P KO
WODNIK	2P GO, 1P KO

Położenie Księżyca w znakach

BARAN	2P KS, 2P GS
BYK	2P KO, 2P GS
BLIŹNIĘTA	2P GO
RAK	5P GS
LEW	3P KS, 1P GS
PANNA	2P KO, 2P GO
WAGA	2P GO, 2P GS
SKORPION	3P GS, 2P GO
STRZELEC	2P GS, 2P KS
KOZIOROŻEC	4P KO, 1P GS
WODNIK	1P GO, 2P GS

Położenie planety w swoim znaku lub domu

- a) znaku – 4 P (w ogniu 3P)
- b) domu – 4P (w ogniu 2P)
 - Neptun bez punktów

Aspekty Merkurego

koniunkcje (do 10 stopni)

opozycje [do 6 stopni (planety indywidualne liczymy tak jak koniunkcje)]

kwadratury do 6 stopni - połowa punktacji

- jeżeli wynik dzielenia punktacji daje liczbę niecałkowitą, to zaokrąglamy ją w górę – gdy dany aspekt jest silny (do 3 stopni) lub w dół gdy dany aspekt jest słaby (powyżej 3 stopni)

WENUS	2P GS, 1P GO
JOWISZ	3P GO, 1P KS
SATURN	4P KO, 1P GO
URAN	2P GO
PLUTON	4P GO

Położenie Marsa w znakach

BARAN	3P KS
BYK	2P KO, 1P KS
BLIŹNIĘTA	2P GO, 1P KO
RAK	3P GS, 1P KO
LEW	2P KS, 2P GS
PANNA	2P GO, 2P KO
WAGA	1P GO, 1P KS
SKORPION	2P GO, 1P KS, 1P GS
STRZELEC	1P KS, 2P GS 1P GO
KOZIOROŻEC	3P KO
WODNIK	1P KS, 2P GS, 1P GO

Położenie Słońca w domach (4 stopnie końca domu liczą się do następnego)

1. 4P KS
2. 3P GS, 1P KO
3. 4P GO
4. 3P GS, 2P KO
5. 4P KS
6. 3P KO, 2P GO
7. 2P GO, 2P GS

8. 2P GS, 2P GO
9. 3P GO, 1P KS, 2P władca domu
10. 3P KO
11. 2P GO, 1P KO

Położenie Księżyca w domach (4 stopnie końca domu liczą się do następnego)

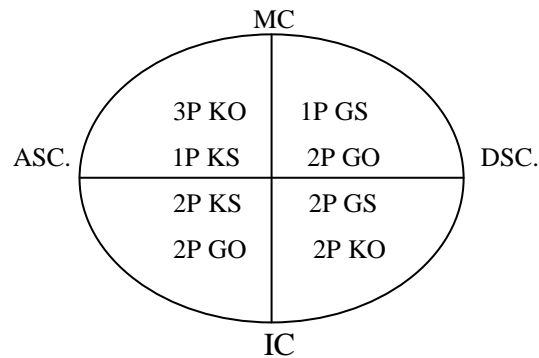
1. 2P KS, 2P GS
2. 2P KO, 2P GS
3. 2P GO
4. 5P GS
5. 3P KS, 1P GS
6. 2P KO, 2P GO
7. 2P GO, 2P GS
8. 3P GS, 2P GO
9. 2P GS, 2P KS
10. 4P KO, 1P GS
11. 1P GO, 2P GS

Położenie władcy Ascendentu w domach

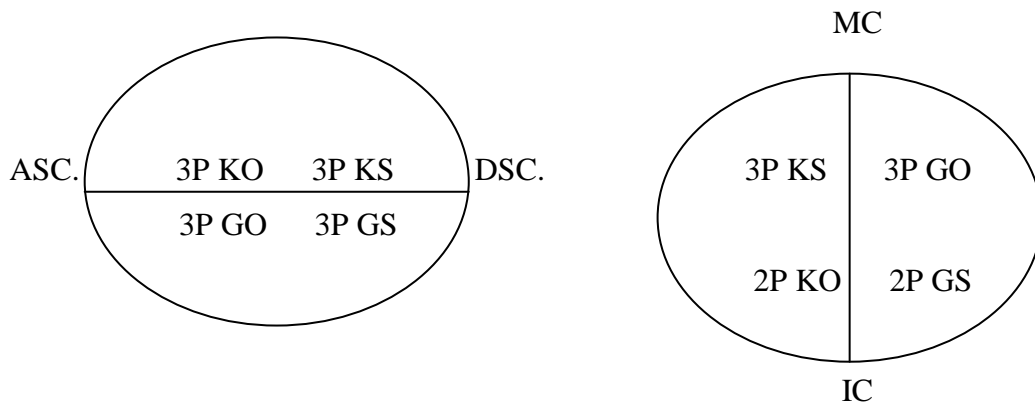
1. 3P KS
2. 2P KS, 1P KO
3. 2P KO, 1P GO
4. 1P KO, 2P GS
5. 1P KS, 1P GO
6. 2P GO, 1P KO
7. 2P GO
8. 2P GO, 1P KO
9. 1P KS, 2P GO
10. 1P KS, 1P GO
11. 1P KS, 1P GO

Rozłożenie planet w kosmogramie

a) min. 5 planet w ćwiartce

b) min. 7 planet w połówce

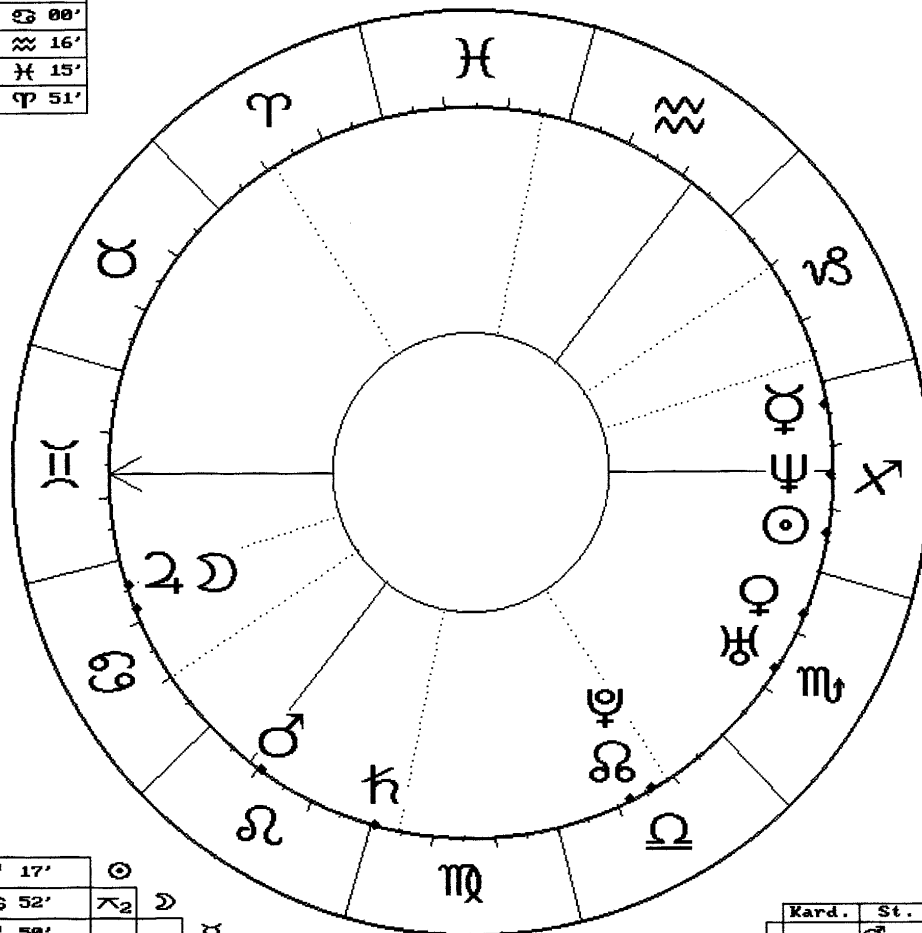

Przedstawię teraz przykład kosmogramu oraz procedurę przeliczania wyniku w tym konkretnym przypadku. Kosmogram używany do celów diagnozy astrologicznej może przybrać następującą postać : (patrz rycina 10.)

Rycina 10. Przykład horoskopu natalnego (kosmogramu), jakich używa się we współczesnej astrologii humanistycznej w celu dokonania charakterystyki psychologicznej danego człowieka.

Placidus	
AS	16° II 13'
2	04° ♄ 04'
3	20° ♃ 00'
MC	08° ♃ 16'
11	04° ♃ 15'
12	18° ♄ 51'

Badany
28.11.1977 16.15
-1.00 GMT (Polski)
Szczecin 14E32 53N24

06° ♃ 17'	☉																
07° ♄ 52'	♄ ₂	☾															
26° ♃ 50'			♀														
23° ♄ 11'				♁													
10° ♄ 18'	♁ ₄				♂												
04° ♄ 09' R _x		♂ ₄	♂ ₇			♂											
00° ♄ 24'	♁ ₆		♁ ₄	♁ ₇				♃									
13° ♄ 35'		♁ ₆		♁ ₃				♃									
15° ♃ 31'				♁ ₅					♄								
16° ♄ 02'									♃ ₁	♁							
12° ♄ 19'		♁ ₄			♃ ₂					♂ ₄	♁						
16° II 13'									♂ ₁	♁ ₀	♁ ₄	AS					
08° ♃ 16'	♃ ₂	♁ ₀		♂ ₂		♁ ₅				♁ ₄		MC					
Dwadasamsa	♃	♄	♁	♁	♁	♁	♁	♁	♁	♁	♁	♁	♁	♁	♁	♁	♁

Kard.	St.	Zn.
O	♂	☉☾♃
Z		♃
P	♁♁	M A
N	♁♂	♀♃

Posługując się algorytmem przeliczania wyników otrzymujemy :

Obsadzenie Ascendentu

Jowisz w 1. domu – 2P GO

Obsadzenie Descendentu

Słońce - 2P GO, 2P GS

Obsadzenie IC – 2P GS

Mars – 5P GS, 2P KS, 2P KS

Aspekty

Słońce kwadratura Saturn – 2P KO, 1P GO

Księżyc koniunkcja Jowisz – 3P GS, 2P GO, 1P KS, 2P GS

Mars kwadratura Uran – 1P KS, 1P GO

Położenie Ascendentu w znakach

Bliźnięta – 5P GO

Położenie Słońca w znakach

Strzelec – 3P GO, 1P KS, 2P GS

Położenie Księżyca w znakach

Rak – 5P GS

Położenie planet w swoim znaku lub domu

Księżyc w Raku – 4P GS

Suma przyznanych do tej pory punktów wynosi 50, a to oznacza, że procedura przeliczania należy zakończyć. Oto wyniki dla poszczególnych skal :

KO – 2

GO – 16

KS – 7

GS – 25

5. Osoby badane

W badaniu udział wzięli:

Płeć	Liczba osób	Przedział wiekowy	Średni wiek
Kobiety	29	23 – 38 lat	26,3 lat
Mężczyźni	31	16 – 46 lat	27,2 lat

Były to osoby pochodzące z różnych miast i różnych środowisk o wykształceniu średnim lub wyższym. Wśród tych osób dużą część stanowili studenci z różnych uczelni w całym kraju np. Psychologii, Socjologii, Ekonomii oraz Filologii

Rosyjskiej Uniwersytetu Gdańskiego, Filologii Angielskiej Uniwersytetu Poznańskiego, Wyższej Szkoły Morskiej w Szczecinie, Filozofii i Ekonomii Uniwersytetu Szczecińskiego, Fizyki Uniwersytetu Warszawskiego.

Oprócz studentów w badaniu tym udział wzięli przedstawiciele między innymi następujących zawodów : Informatyk, Optyk, Biotechnolog, Sprzedawczyni, pracownicy naukowcy Politechniki Wrocławskiej i Uniwersytetu Gdańskiego, Fotograf, Chemik, Przedstawiciel Handlowy, Malarka, Kasjer.

Dobór osób badanych uwarunkowany był spełnianiem przez nie warunków niezbędnych do wzięcia udziału w badaniu. Były nimi deklarowana chęć wzięcia udziału w badaniu psychologicznym oraz znajomość przez potencjalne osoby badane swych jak najdokładniejszych danych urodzeniowych (oczywiście chodziło głównie o godzinę urodzenia). Te z osób badanych , które zainteresowane były przeznaczeniem podawanych przez nie danych, informowane były, że posłużą one do pracy badawczej badającej związku psychologii z astrologią.

6. Opis procedury badawczej

- a)** Dobranie do badania grupy 60 osób spełniających warunki badawcze.
- b)** Zbadanie grupy badawczej skalą STU.
- c)** Konstrukcja oraz „kalibracja” algorytmu do przeliczania danych zawartych w kosmogramie na wartości skali STU (zakres „kalibracji” – 20 osób badanych)
- d)** Przekodowanie danych zawartych w kosmogramach pozostałych 40 osób badanych za pomocą opracowanego uprzednio algorytmu.
- e)** Dokonanie obliczeń statystycznych mających na celu zbadanie czy istnieją istotne związki pomiędzy danymi uzyskanymi z badania skalą STU, a danymi uzyskanymi przy pomocy skonstruowanego algorytmu.

7. Wyniki badania

a) weryfikacja H 1 :

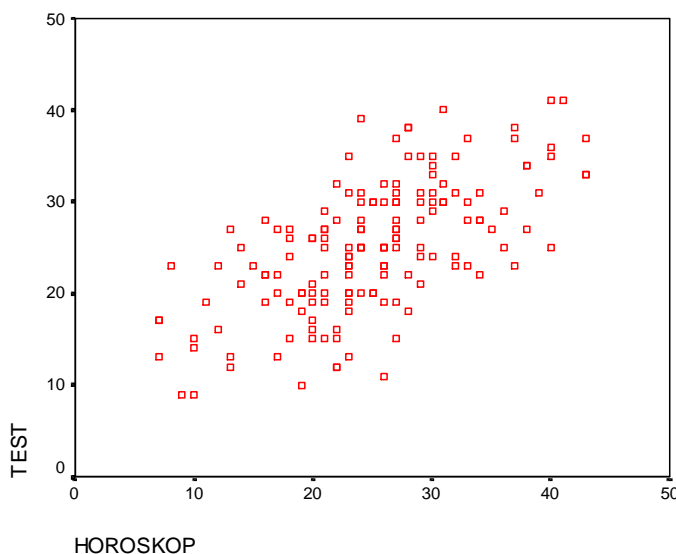
H1_(op.) : Istnieje związek pomiędzy wynikami badania skalą STU dotyczącymi podstawowych funkcji psychicznych, a analogicznymi danymi odczytanymi z kosmogramu.

Każdej wartości uzyskanej z badania skalą STU przyporządkowano odpowiadającą jej wartość uzyskaną za pomocą wspomnianego algorytmu. W ten sposób powstało odpowiednio 160 (40 osób razy 4 funkcje) par odpowiadających sobie cyfr, które następnie korelowano ze sobą.

Ze względu na fakt, iż w badaniu występują dwie zmienne, a skala pomiarowa jest skalą interwałową - do weryfikacji tej hipotezy użyto współczynnika r – Pearsona.

Wartość współczynnika korelacji $r = 0.641$ (N = 160; $p < 0.0001$).

Wykres 1. Graficzna prezentacja podobieństwa wyników w zakresie ustalania wartości podstawowych funkcji psychicznych na podstawie badania psychologicznego i astrologicznego.

Uzyskany wynik pozwala stwierdzić, że H1 została potwierdzona, a to oznacza iż istnieją związki pomiędzy funkcjami psychicznymi danego człowieka, opisanymi w typologii Junga – Nosala, a tymi samymi funkcjami opisywanymi przez Astrologię Humanistyczną.

Poniżej przedstawione są współczynniki korelacji dla poszczególnych funkcji psychicznych (chodzi o podobieństwo wskaźników funkcji psychicznych mierzonych skalą STU i analogicznych ustaleń na drodze interpretacji kosmogramów) :

Tabela 3. Współczynniki korelacji wyrażające związek pomiędzy danymi psychologicznymi i astrologicznymi w zakresie poszczególnych funkcji psychicznych.

<i>Funkcja</i>	<i>Wartość (r)</i>	<i>Poziom istotności (p)</i>
Myślenie	.563	.0001
Intuicja	.466	.0001
Czucie	.563	.0001
Percepcja	.474	.0001

Dla porównania podaję poniżej analogiczne dane pochodzące od grupy osób badanych wykorzystanych podczas konstrukcji metody astrologicznej („kalibracji” algorytmu). Zabieg taki powtarzał będę w przypadku każdej kolejnej partii danych, a nazywał je będę danymi „kalibracyjnymi”.

Wartość współczynnika korelacji $r = 0.518$ ($N = 80$; $p < 0.0001$)

Poszczególne funkcje :

Myślenie – $r = 0.299$ ($p < 0.2$)

Intuicja – $r = 0.497$ ($p < 0.026$)

Czucie – $r = 0.283$ ($p < 0.227$)

Percepcja – $r = 0.497$ ($p < 0.026$)

b) weryfikacja H1.1 :

H1.1_(op.) : Algorytm przeliczania danych zawartych w kosmogramie na dane z zakresu skali STU pozwala na ustalenie dominującej funkcji psychicznej danej osoby z prawdopodobieństwem co najmniej dwukrotnie przekraczającym wartość na jaką wskazywałby rachunek prawdopodobieństwa dla zdarzenia przypadkowego.

Do weryfikacji tej hipotezy użyto zwykłego równania proporcji, a wynik przybrał postać wyrazu procentowego.

Dominująca funkcja psychiczna została bezwzględnie⁸ prawidłowo określona w 24 na 40 przypadków, co oznacza 60 % trafności.

Pozwala to stwierdzić, że H1.1 została potwierdzona (**współczynnik prawdopodobieństwa dla zdarzenia przypadkowego w tej sytuacji wynosi 25%**), a to oznacza, że na podstawie danych astrologicznych można wnioskować o dominującym sposobie orientowania się w rzeczywistości danej osoby.

W przypadku danych „kalibracyjnych” wskaźnik trafności osiągnął wartość 55 %.

c) weryfikacja H1.2 :

H1.2_(op.) : Ustalona na podstawie badania skalą STU konstelacja podstawowych funkcji psychicznych zgodna jest z analogiczną konstelacją utworzoną za pomocą zastosowania opisanego wcześniej algorytmu.

Weryfikacja tej hipotezy odbywała się w dwóch etapach. W pierwszym z nich odpowiadające sobie konstelacje poddano procedurze korelacyjnej. Ze względu na to, iż w tym przypadku mamy do czynienia z korelacją rang, a zmienne wyrażone są

⁸ Chodzi tu o fakt, że jako poprawne wskazanie uznawano tylko te przypadki, w których typ dominujący jako wynik badania skalą STU i przeliczenia danych z kosmogramu stanowiły parę najwyższych liczb; ignorowano zaś np. te przypadki, w których dwa dominujące typy (jako wynik badania skalą STU) osiągały bardzo zbliżone wartości, zaś według danych przeliczonych z kosmogramu występowała analogiczna sytuacja z tym, że kolejność tych typów była odwrotna. Robiono tak, choć z psychologicznego punktu widzenia wskazanie to było bardzo poprawne.

w skali porządkowej, do obliczania wskaźników podobieństwa użyto współczynnika korelacji r_s – Spearmana. W ten sposób otrzymano 40 współczynników cząstkowych. W drugim etapie współczynniki te zestawiono razem by sprawdzić jak w sumie średnio różnią się od zera – czyli wartości wskazującej na zupełny brak podobieństwa (wartość równa jeden wskazywałaby na pełne podobieństwo). Do tego celu użyto testu T.

Średnia różnica (odchylenie od zerowej korelacji) równa się 0.6150.

$N = 40; t = 7.5; df = 39; p < 0.0001$

Oznacza to, że wskaźnik zgodności konstelacji w obrębie podstawowych funkcji psychicznych osób badanych, ustalanych na podstawie badania skalą STU i algorytmu służącego do interpretacji kosmogramu, osiągnął wartość 0.615, przy czym wartość 0 oznaczałaby zupełny brak zgodności, zaś wartość 1 oznaczałaby zgodność absolutną.

Uzyskany wynik pozwala stwierdzić, że H1.2 została potwierdzona, a oznacza to iż konstelacja głównych funkcji psychicznych ustalana na podstawie badania psychologicznego (badanie skalą STU) zgodna jest z analogicznymi danymi uzyskanymi na podstawie badania astrologicznego.

Dane „kalibracyjne” :

Wartość średniej różnicy ($N = 20, p < 0.0001$) równa się 0.6

$N = 40; t = 5.2; df = 39; p < 0.0001$

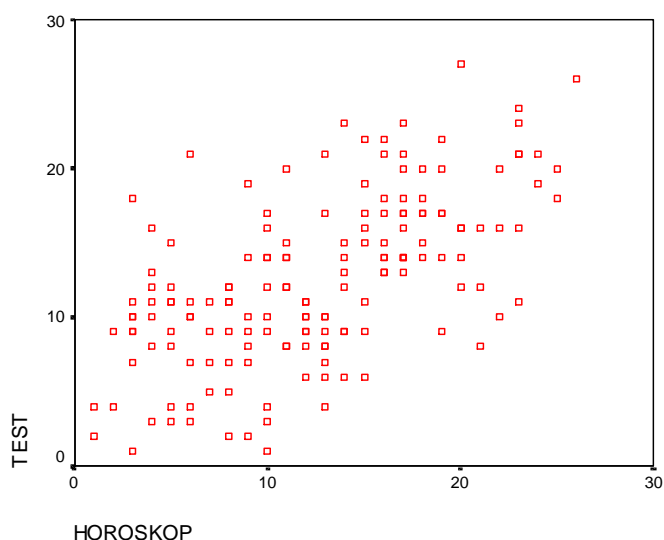
d) weryfikacja H2 :

H2_(op.) : Istnieje związek pomiędzy wynikami badania skalą STU dotyczącymi typologii umysłu, a analogicznymi danymi odczytanymi z kosmogramu za pomocą opisanej wcześniej procedury.

Procedura weryfikacji niniejszej hipotezy oraz wynikający z niej wybór metody statystycznej były analogiczne do użytych w przypadku H1.

Wartość współczynnika korelacji $r = 0.604$ ($N = 160$; $p < 0.0001$).

Wykres 2. Graficzna prezentacja wyników w zakresie podobieństwa między typami umysłów osób badanych, ustalonymi na podstawie badania psychologicznego i astrologicznego.

Wynik ten pozwala na stwierdzenie, że H2 została potwierdzona więc można przyjąć, że istnieją związki pomiędzy typologią umysłu jednostki, ustalaną w drodze diagnozy psychologicznej (badanie skalą STU) i astrologicznej.

Poniżej przedstawione są współczynniki korelacji dla poszczególnych typów (chodzi o podobieństwo wskaźników typów umysłu mierzonych skalą STU i analogicznych ustaleń na drodze interpretacji kosmogramów) :

Tabela 4. Współczynniki korelacji wyrażające związek pomiędzy danymi psychologicznymi i astrologicznymi w obrębie poszczególnych typów umysłu.

<i>Typ</i>	<i>Wartość (r)</i>	<i>Poziom istotności (p)</i>
Konkretno – obiektywny	.613	.0001
Konkretno – subiektywny	.485	.0001
Globalno – obiektywny	.383	.011
Globalno – subiektywny	.594	.0001

Dane „kalibracyjne” :

Wartość współczynnika korelacji $r = 0.541$ ($N = 80$; $p < 0.0001$)

Poszczególne typy :

Konkretno – obiektywny [$r = 0.364$ ($p < 0.115$)]

Konkretno – subiektywny [$r = 0.432$ ($p < 0.024$)]

Globalno – obiektywny [$r = 0.115$ ($p < 0.629$)]

Globalno – subiektywny [$r = 0.530$ ($p < 0.016$)]

e) weryfikacja H2.1

H2.1_(op.) : Powstały algorytm przeliczania danych zawartych w kosmogramie na dane z zakresu skali STU pozwala na ustalenie dominującego typu umysłu danej osoby z prawdopodobieństwem co najmniej dwukrotnie przekraczającym wartość na jaką wskazywałby rachunek prawdopodobieństwa dla zdarzenia przypadkowego.

Weryfikacja tej hipotezy odbywała się na tej samej zasadzie co weryfikacja H 1.1.

Typ dominujący wskazany został poprawnie w 23 na 40 przypadków, co daje 57,5 % trafności.

Biorąc pod uwagę fakt, iż **wskaźnik prawdopodobieństwa właściwego typowania jako zdarzenia przypadkowego wynosi 25 %**, można stwierdzić, że H2.1 została potwierdzona.

Oznacza to, że korzystanie z danych astrologicznych pozwala na ustalenie dominującego stylu preferencji poznawczych (typu umysłu) danej osoby.

W przypadku danych „kalibracyjnych” wskaźnik trafności osiągnął wartość 60 %.

f) weryfikacja H2.2

H2.2_(op.) : Korzystając z opracowanego algorytmu można wnioskować o konstelacji tworzącej typologię umysłu danej jednostki, ustalonej na drodze badania skalą STU

Sposób weryfikacji tej hipotezy oraz użyte metody statystyczne odpowiadają tym, za pomocą których weryfikowano H1.2.

Średnia różnica (odchylenie od zerowej korelacji) równa się 0.5450.

N = 40; t = 9; df = 39; p < 0.0001

Oznacza to, że wskaźnik zgodności konstelacji w obrębie typologii umysłu osób badanych, ustalanych na podstawie badania skalą STU i algorytmu służącego do interpretacji kosmogramu, osiągnął wartość ok. 0.55, przy czym wartość 0 oznaczałaby zupełny brak zgodności, zaś wartość 1 oznaczałaby zgodność absolutną.

Wynik ten pozwala stwierdzić, że H2.2 została potwierdzona więc istnieje zgodność pomiędzy konstelacjami w obrębie typologii umysłu jednostki, tworzonymi na podstawie badania psychologicznego (badanie skalą STU) i astrologicznego.

Dane „kalibracyjne” :

Wartość średniej różnicy równa się 0.56 (N = 20; p < 0.0001)

N = 40; t = 5.9; df = 39; p < 0.0001

g) weryfikacja H3 :

H3_(op.) : Współczynnik korelacji określający związek pomiędzy danymi pochodzącymi z badania skalą STU i z interpretacji kosmogramów rośnie wraz z wyrazistością (zróżnicowaniem) typu umysłu.

Analiza wyników osób badanych pod tym kątem wyłoniła grupę dwudziestu trzech osób o zróżnicowanym typie umysłu. W tej grupie zaś znajdowało się szesnaście osób spełniających wszystkie wymagania. Tak więc powstały dwie grupy osób - o wyraźnym i bardzo wyraźnym typie umysłu.

Weryfikacja statystyczna tej hipotezy opierała się na tych samych zasadach co weryfikacja H2.

Typ wyraźny :

Wartość współczynnika korelacji $r = 0.623$ (N = 92; $p < 0.0001$)

Typ bardzo wyraźny :

Wartość współczynnika korelacji $r = 0.664$ (N = 64; $p < 0.0001$)

Uzyskane wyniki pozwalają stwierdzić, że H3 została potwierdzona, a to oznacza, że im wyraźniejszy typ umysłu charakteryzuje psychologię danej jednostki, tym wyraźniejsze są wskazania astrologiczne w tym zakresie.

8. Dyskusja wyników

Ogólnie rzecz biorąc, przeprowadzone prace badawcze pozwalają na stwierdzenie, że korzystanie ze zobiektywizowanych danych astrologicznych (tzw. „twarde wskaźniki”) umożliwia pełną diagnozę psychologiczną w zakresie typologii umysłu jednostki wyznaczonej ramami skali STU. Diagnoza taka obejmuje :

- a) ustalenie zarówno podstawowych sposobów percepcji i oceny rzeczywistości przez osobę badaną (podstawowe funkcje psychiczne) jak i styli preferencji poznawczych (typy umysłu).
- b) ustalenie (z prawdopodobieństwem co najmniej dwukrotnie przekraczającym zdarzenie losowe) dominującej funkcji psychicznej oraz dominującego typu umysłu.
- c) ustalenie szczegółowej „mapy” typologii jednostki zarówno w zakresie podstawowych funkcji psychicznych jak i typów umysłu (konstelacje funkcji i typów).

Analiza danych z zakresu H2 (istnieją związki pomiędzy typologią umysłu jednostki, ustalaną w drodze diagnozy psychologicznej - badanie skalą STU i astrologicznej) pokazuje, że wskaźnik korelacji dla typu GO jest zdecydowanie najniższy. Myślę, że fakt ten można interpretować w następujący sposób. Typ GO jest typem najbardziej intelektualnym ze wszystkich typów. Procesy intelektualne zaś są na tyle złożone oraz mogą mieć na tyle niejednoznaczne podłoże temperamentalne, że najtrudniej

jest je jasno i precyzyjnie, a zarazem w prosty sposób określić od strony astrologicznej.

Istnieje również inne, możliwe wytłumaczenie tego zjawiska. Otóż analiza jakościowa danych w obrębie tego typu wskazała, że wyniki uzyskiwane za pomocą algorytmu są najczęściej zawyżone dla tego typu. Jako, że astrolog w swej typologii umysłu ma silnie zaznaczony typ GO, czynnik ten mógł wpłynąć na konstrukcję algorytmu w ten sposób, iż interpretując wpływ jakie czynniki astrologiczne mają mieć w kwestii przynależności do któregoś z typów, mógł nieświadomie przeceniać rolę typu GO.

W tym miejscu chciałbym również podzielić się kilkoma spostrzeżeniami jakich dokonałem w czasie prowadzenia badań skalą STU, które należy brać pod uwagę zarówno interpretując wyniki jak i planując dalsze prace badawcze .

Wydaje się (wątpliwość ta powstała na podstawie informacji zwrotnych od osób badanych), że nieco myląca jest sama instrukcja tego testu. Problem polega na tym, że badani zobowiązani są do oceny własnego umysłu, przy czym użyte w teście określenia typu : sportowy, dobroczynny, kawaleryjski, akrobatyczny, majsterkujący, bezwyznaniowy, mistyczny, demoniczny i wiele innych zdają się wykraczać poza ramy funkcjonowania tylko i wyłącznie umysłu i dotyczyć szeroko rozumianej osobowości. Wydaje się, że jest to konsekwencją dokonanej przez autora testu aktu redukcji koncepcji Junga i uczynienia zeń modelu wyłącznie informatycznego.

Zastanawiająca jest również frekwencja wyboru jednego z typów w obrębie skali STU. Chodzi o typ KS. Co prawda liczebność grupy osób badanych (60) nie upoważnia do wyciągania zbyt daleko idących wniosków, to jednak wyniki w tym zakresie są co najmniej interesujące. Po pierwsze typ ten wybierany był jako dominujący tylko w około 6 procentach przypadków, co czyni go zdecydowanie najmniej dominującym typem wśród wszystkich (kolejny typ osiągnął wartość około 19 procent). Jednak zachwianie proporcji jest szczególnie widoczne przy wyborze typu najbardziej niechcianego. W tym przypadku typ KS osiąga wartość około 55 procent przy czym wszystkie pozostałe typy osiągają pod tym względem praktycznie równe wartości od 14 do 17 procent.

Fakt ten trudno jest wytłumaczyć specyficznym doбором osób badanych gdyż były to osoby pochodzące z różnych środowisk, w różnym wieku, kończące różne uczelnie i wykonujące różne zawody.

Nie wydaje mi się by wśród osób badanych zabrakło przedstawicieli tego typu. Wydaje mi się natomiast, że typ KS jest najmniej udanym odzwierciedleniem analogicznego typu psychologicznego, który spotykamy u Junga. Nosal podkreśla głównie pragmatyczną, utylitarną naturę przedstawicieli tego typu (Nosal 1997). Moim zdaniem charakterystyka tego typu w zbyt małym stopniu odzwierciedla żywą, namiętą, czy nawet „ognistą” naturę przedstawicieli tego typu. Pierwiastek doznaniowy i dążność do zaspokajania zmysłów są w mej opinii zbyt mało wyeksponowane. Nadmierne podkreślanie pragmatyzmu w ocenie rzeczywistości za bardzo zbliża ten typ do bieguna myślowego i tym samym „wychładza” czynnik emocjonalny, który w mej opinii przejawia się u tych osób pietyzmem życia i nieskrępowaną chęcią używania go. Myślę, że może to być powodem tak niskiej popularności wyboru tego typu jako dominującego.

Ciekawy jest również fakt tak dużej niechęci osób badanych do tego typu. Przyglądając się przymiotnikom tworzącym opis przedstawiciela odniosłem wrażenie, że w istocie opis ten jest najbardziej nasycony negatywnymi określeniami. Tak jednoznacznie negatywnych określeń jak : pasożytniczy, oszukańczy, marnotrawny, czy przewrotny brak w opisie pozostałych typów. Starając się wyjaśnić tą sytuację sięgnę do kontekstu teoretycznego w jakim powstawała ta skala – koncepcji typów psychologicznych Junga. Wydaje się, że niedoceniecie komponentu doznaniowego-emocjonalnego co przejawia się „schładzaniem” namiętej natury tego typu oraz negatywne zabarwienie oceny w jego opisie układa się w pewien wzór. Otóż wygląda to tak jakby psychologia przedstawiciela tego typu charakteryzowana była z punktu widzenia silnego przedstawiciela typu mu przeciwstawnego tzn. globalno-objektywnego, w stosunku do którego znajduje się on (typ KS) w „cieniu”. Wskazują na to wspomniane czynniki (niedoceniecie komponentu doznaniowo-emocjonalnego oraz negatywny charakter oceny).

Na ile te tak hipotetycznie ujęte zależności mogły wpłynąć na konstrukcję testu pozostaje sprawą otwartą choć jak sądzę wartą dalszego zainteresowania.

Chcąc dokonać szerszego podsumowania przedstawionych tu badań chciałbym przede wszystkim zwrócić uwagę na kierunek w którym zmierzają. Chodzi tu o postulat, który w pewnym sensie abstrahuje od kwestii wyjaśniania dlaczego astrologia „działa ,czy nie działa”. Głównym założeniem takiego podejścia jest pytanie czy astrologiczne metody zdobywania wiedzy o człowieku mogą być

użyteczne, szczególnie zaś z punktu widzenia psychologa klinicznego i jego podstawowej sfery zainteresowania – diagnozy psychologicznej. Chodzi więc o potencjalną możliwość konstruowania nowych niekonwencjonalnych narzędzi badawczych, a w tym celu sięganie do obszarów które przez współczesną psychologię są mało lub wcale poznane. W zainteresowaniu tym pobrzmiewa również nutka idei, która jest marzeniem chyba każdego psychologa klinicznego. Chodzi o obiektywne narzędzie badawcze (niepodatne na jakikolwiek manipulacyjny wpływ ze strony osoby badanej), które pozwalałoby na bogaty, holistyczny opis człowieka. Mam nadzieję, że ta praca choć w niewielkim stopniu przyczynia się do wstępnej próby wytyczenia ram idei o której wspomniałem.

Na zakończenie chciałem jasno powiedzieć, iż pomimo potwierdzenia się wszystkich hipotez badawczych należy być ostrożnym w wysuwaniu dalekosiężnych wniosków. Po pierwsze należałoby zdecydowanie zwiększyć liczebność grupy badawczej na której testowany był powstały algorytm. Po drugie uważam, że algorytm ten mógłby być dokładniejszy, na co z pewnością pozwoliłyby szersze badania w tym zakresie, angażujące większą ilość osób zarówno od strony psychologicznej (udoskonalenie metody badania psychologicznego) jak i astrologicznej (współpraca większej liczby astrologów przy ustalaniu „twardych wskaźników”). Po trzecie i najważniejsze zarazem, należałoby skonfrontować uzyskane w niniejszej pracy wyniki z wynikami pochodzącymi z niezależnego źródła – chodzi tu oczywiście o niezależne badanie z wykorzystaniem metod opracowanych w tej pracy. Jakiegokolwiek ogólniejsze wnioski muszą poczekać na satysfakcjonujące replikacje w tej kwestii. Poza tym celem tej pracy było właśnie przygotowanie przedpola dla szerszych i rzetelniejszych badań w tym zakresie.

9. Ewentualne zastosowania praktyczne

W sytuacji, gdy dalsze prace badawcze w tym zakresie przyniosłyby pozytywny rezultat w postaci potwierdzenia się opisywanych tu zależności, pojawiają się szerokie możliwości praktycznego ich stosowania. Mam na myśli wszelkie przypadki, w których potrzebna jest diagnoza psychologiczna z zakresu typologii człowieka, a stan w którym badany się znajduje nie pozwala na przeprowadzenie

wiarygodnego postępowania diagnostycznego. Przykładem jest choćby diagnoza psychologiczna w leczeniu psychiatrycznym i oparte na niej postępowanie terapeutyczne. Typologia umysłu powstała na podstawie klasycznej koncepcji Typów Psychologicznych Junga. Autor tej koncepcji twierdzi, że poszczególne typy wykazują tendencję do określonych zaburzeń psychicznych, które to spowodowane są najczęściej poprzez skrajną jednostronność świadomej postawy wyrażającej się w typie danego człowieka. Dlatego też moim zdaniem znajomość typologii jednostki w tym zakresie byłaby użyteczną informacją terapeutyczną.

Uważam także, że istnieje potencjalna możliwość, iż stosowanie diagnozy astrologicznej może również poszerzyć zakres normalnego postępowania diagnostycznego i terapeutycznego w psychologii i stanowić pomocniczą bazę do formułowania dalszych hipotez diagnostycznych i wskazań terapeutycznych.

10. Perspektywy przyszłych badań

Oprócz wspomnianych wcześniej konieczności rozwinięcia tych badań, istnieją również ciekawe perspektywy innych, choć pozostających w bliskiej zależności, prac badawczych. Mam na myśli próbę porównania typologii astrologicznej z zakresem typologii jungowskiej opierającej się tym razem o narzędzie diagnostyczne operacjonalizujące pełen wymiar konstruktów teoretycznych Junga. Chodzi na przykład o kwestionariusz MBTI, którego polską wersję opracowano w zespole profesora Cz. Nosala z Instytutu Organizacji i Zarządzania Politechniki Wrocławskiej.

Podsumowanie

Celem tej pracy nie było poszukiwanie kategorycznych rozstrzygnięć dotyczących bezwzględnego obowiązywania (bądź jego braku) astrologicznych założeń (jak to często bywa w przypadku prac starających się za wszelką cenę zdyskredytować bądź dowieść prawdziwości przesłanek w tej kwestii). Cel ten był o wiele skromniejszy i odzwierciedlał osobiste podejście autora tej pracy. Chodziło więc o w miarę obiektywne (czyli intersubiektywnie porównywalne) sprawdzenie czy Astrologia Humanistyczna prezentuje jakiś potencjał poznawczy, a w szczególności zaś czy istnieje możliwość praktycznego zastosowania jej przesłanek? Jak się okazało (na miarę przeprowadzonych badań oczywiście) potencjał taki istnieje. Jeśli zaś przyjmujemy choć potencjalne istnienie zależności między charakterystyką psychologiczną danego człowieka (typem umysłu w tym przypadku) i analogicznymi danymi pochodzenia astrologicznego, to automatycznie wręcz rodzi się pytanie o ich mechanizm.

Jung, starając się wytłumaczyć zależności pomiędzy analizowanymi teoretycznie i badanymi w praktyce (Jung, 1973) zależnościami pomiędzy psychologią i astrologią, posłużył się terminem opisującym prawo, które sformułował wraz z wybitnym fizykiem – Wolfgangiem Paulim. Chodzi tu o pojęcie synchroniczności (Jung, 1973), czyli akauzalnej koincydencji. Prawo to mówi, że istnieją takie współwystępujące procesy, w przypadku których pomimo braku jakichkolwiek zależności przyczynowo – skutkowych (kauzalnych) między nimi, można wnioskować o jednym z nich na podstawie tylko i wyłącznie niezawodnego, równoczesnego występowania drugiego – występują one synchronicznie.

„Psyche” w rozumieniu Junga ma zarówno swoją indywidualną jak i zbiorową postać. Traktowanie jej jako zbiorowej oznacza, że jest ona „matecznikiem” dla rozwoju wszelkich rodzajów psyche indywidualnej. Psyche zbiorowa ludzkości jest niczym żywy organizm, który kształtował się od początku istnienia człowieka na tej planecie. Poprzez owe setki tysięcy [czy nawet miliony jak twierdzi Jung (Jung, 1999)], lat manifestacji psyche w całej jej typologii, wykształciły się z pewnością prawa jej dziedziczenia przez poszczególnych, następujących po sobie przedstawicieli gatunku (czego przykładem jest choćby dziedziczenie cech

temperamentalnych). Jako, że Układ Słoneczny jest starszy niż psyche zbiorowa ludzkości, okresowi, w którym rozwijała się i ustalały się owe prawa, towarzyszył niezmienny, cykliczny ruch planet. Tak więc procesy te zachodziły synchronicznie i oba charakteryzowały się ustalonymi, trwałymi prawami. W myśl tego rozumowania planety Układu Słonecznego nie wywierają żadnego fizycznego oddziaływania na naszą planetę i zamieszkujących ją ludzi, a ewentualne zależności opierają się właśnie na zasadzie synchroniczności.

Czy hipoteza ta jest słuszna? Mam nadzieję, że w trakcie procesu wzbogacania „zbiornika” ludzkiej wiedzy i doświadczenia (nieświadomość zbiorowa) jakim jest życie każdego przedstawiciela naszego gatunku, a w szczególności w erze Wodnika, u progu której (jak twierdzą astrologowie) właśnie stoimy, możliwa stanie się odpowiedź na to pytanie.

Załącznik

I N S T R U K C J A

Niniejszy kwestionariusz został skonstruowany w celu zbadania tego, jak ludzie oceniają cechy swojego umysłu za pomocą różnych przymiotników, które w tym celu zostały pogrupowane w przypadkowe grupy po cztery wyrazy.

Przeczytaj dokładnie cztery określenia, które tworzą daną (kolejną) grupę i zastanów się które spośród nich najlepiej (najtrafniej) odnosi się do Twojego umysłu. To wyrażenie oznacz symbolem „+”. Następnie zastanów się, które z nich w najmniejszym stopniu opisuje cechę Twojego umysłu i oznacz je symbolem „-”.

W opisie umysłu nie ma „dobrych” czy „złych” odpowiedzi - po prostu wiadomo, że ludzie różnią się między sobą.

Zanim dokonasz oceny, przeczytaj uważnie wszystkie cztery określenia tworzące grupę i dobrze zastanów się nad ich sensem. Pamiętaj aby ocenić każdą z grup przymiotników.

Zapamiętaj:

plus (+) - taki jest mój umysł.

minus (-) - taki nie jest mój umysł.

BIBLIOGRAFIA

1. Handt R.; „Planets in transit” Para Research 1976
2. Handt R.; „Planets in youth” Para Research 1977
3. Hirsh S., Kummerow J.; „Typy życiowe. Czyli opis i rozpoznanie charakterów osób w Twoim otoczeniu.”; Astrum;
4. Jacobi J.; „Psychologia C.G. Junga”; Wydawnictwo Wodnika; Warszawa 1993
5. Jung C. G.; „Typy Psychologiczne”; Wrota KR; Warszawa 1997
6. Jung C. G.; „Archetypy i symbole”; Czytelnik; Warszawa 1976
7. Jung C. G.; „Symbole Przemiany. Analiza preludeum do schizofrenii.”; Wrota; Warszawa 1998
8. Jung C. G.; „Wspomnienia, sny, myśli. Spisane i podane do druku przez Aniełę Jaffe”; Wrota; Warszawa 1999
9. Jung C. G.; „Rebis czyli kamień filozofów”; Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa 1989
10. Jung C. G.; „Synchronicity. An a-casual connecting principle”; Princeton 1973
11. Maslow A.; „W stronę psychologii istnienia”; Instytut wydawniczy PAX; Warszawa 1986
12. Mayo J., White O, Eysenck H. J.; „An empirical Study of the relation between astrological factors and personality”; The Jurnal of Social Psychology 1978, 105
13. Nelson J.; „Shortwave radiopropagation correlation with planetary possition”; RCA Rewiev 1951
14. Nosal Cz.; „Diagnoza typów umysłu. Rozwinięcie i zastosowanie teorii Junga”; Wydawnictwo Naukowe PWN; Warszawa 1992
15. Nosal Cz.; "Poznaj typ swojego umysłu" Charaktery, Lipiec 1997
16. Prinke R. T., Weres L.; „Mandala życia. Astrologia – mity i rzeczywistość”; Krajowa Agencja Wydawnicza; Poznań 1982
17. Rudhyar D.; „The astrology of personality. A reinterpretationof astrological concepts and ideas in terms of contemporarypsychology and philosophy”; Doubleday 1970
18. Strelau J., Zawadzki B., Szczepaniak P., Śliwińska M.; „Inwentarz osobowości NEO – FFI Costy i McCrae. Adaptacja polska. Podręcznik”; Pracownia Testów

Psychologicznych Polskiego Towarzystwa Psychologicznego; Warszawa 1998
1978, 105

19. Smithers A. G., Cooper H. J.; „Personality and seasons of birth” *The Journal of Social Psychology*
20. Wendt H. M.; „Season of birth, introversion, and astrology: a chronobiological alternative”; *The Journal of Social Psychology* 1978, 105
21. Weres L.; „Homo – Zodiacus”; Wydawnictwo Cinpo International; Poznań 1991
22. „Biblia. To jest Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu.”; Brytyjskie i Zagraniczne Towarzystwo Biblijne; Warszawa 1990
23. *Encyklopedia Geograficzna Świata*; Wydawnictwo Opres; Kraków 1997; tom VIII

Podziękowania

W pierwszej kolejności pragnę podziękować mojej promotor **profesor dr hab. Alinie Kolańczyk** za odwagę i poznawczą otwartość, które niewątpliwie potrzebne były do wyrażenia zgody na promowanie pracy dotyczącej tak niepopularnej i często otwarcie negowanej w świecie nauki tematyki. Bez tego wsparcia praca ta z pewnością nie powstałaby.

Serdeczne podziękowania składam także osobie, która notabene jest współautorem tej pracy, **Marcinowi Lechnie**. To właśnie dzięki niemu astrologia pojawiła się w przestrzeni mych poznawczych zainteresowań i to właśnie on pełnił rolę eksperta i zarazem przedstawiciela świata Astrologii Humanistycznej. On także jest autorem zasadniczej części pracy badawczej - algorytmu przeliczania danych zawartych w kosmogramie na wartości skali STU. Spotkanie tego człowieka na ścieżce mego życia jest bezpośrednim powodem powstawania pracy o tej tematyce.

Dziękuję również **Patrycji Leonciuk** za pomoc w konstruowaniu rycin oraz w komputerowym przepisywaniu tej pracy.

Najgorętsze jednak wyrazy podziękowania kieruję do Ciebie **Pati !**. Dziękuję Ci za całą miłość, wsparcie, cierpliwość i zaufanie jakimi obdarzasz mnie od tak wielu lat. Bez Ciebie nie tylko trudniej byłoby iść przez życie ale przede wszystkim wędrówka ta nie miałaby tak głębokiego sensu.